

Årsredovisning 2011

Statens maritima museer
Box 48
371 21 Karlskrona
Tfn: 0455-35 93 00

Box 27131
102 52 Stockholm
Tfn: 08-519 549 00

www.maritima.se

STATENS **MARITIMA** MUSEER
Marinmuseum Sjöhistoriska museet Vasamuseet

Dnr 114-2012-21

Årsredovisning 2011

Statens maritima museer

Innehåll

Förord 3

Vision 2015 och vägen dit 5

Resultatredovisning 6

Åtterrapporing enligt instruktionen 6

Samlingar 6

Tillgängliggöra samlingarna, utställningar, pedagogik 7

Stöd till externt maritimhistoriskt arbete 10

Kulturhistoriskt värdefulla fartyg 11

Ökad kunskap 13

Jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete 15

Butiksförsäljning och uppdragsarkeologi 16

Sveriges militärhistoriska arv 16

Åtterrapporing enligt regleringsbrevet 17

Den unga publiken 17

Tillgänglighet 18

Övrig åtterrapporing 18

Förordning om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter 18

Samverkan med andra myndigheter och aktörer 18

Samarbete digitalisering 19

Upphandling 19

Kompetensförsörjning 19

Miljöledningsarbete 19

Sponsringsintäkter 20

Fördjupande tabeller för tillgängliggörande av samlingarna, utställningar och pedagogik – inklusive besökssiffror 21

Lokalkostnader 25

Lokalkostnader per hyresvärd 25

Avgiftsfinansierad verksamhet 25

Resultaträkning 26

Balansräkning 27

Anslagsredovisning 29

Tilläggsupplysningar och noter 30

Sammanställning av väsentliga uppgifter 37

Undertecknande av årsredovisning 38

Förord

När Statens maritima museer (SMM) nu gör bokslut för 2011 ser vi tillbaks på ett framgångsrikt år med nytt "all time high" för både Vasamuseet och Marinmuseum, utmärkelser för webb och Sjöhistoriska museets årsbok samt realiserade utbyggnadsplaner för Vasamuseet och Marinmuseum. Sammantaget ger det en bra grund för oss att vidareutvecklas både avseende tillgänglighet och kvalitet.

I de kulturpolitiska prioriteringarna har regeringen fokuserat på barn och ungas rätt till kultur. För oss har det speciella uppdraget att ta fram en barn- och ungdomsstrategi för de närmaste tre åren varit ett utmärkt tillfälle att sammanfatta pedagogiska idéer som arbetats fram under flera år och har sin grund i FN:s barnkonvention. Ett konkret resultat av att arbeta efter strategin är kraftigt ökat antal programpunkter riktade mot barn och familjer. Som exempel kan nämnas att antalet besök av barn i olika former av verksamhet på Vasamuseet ökade från cirka 11 000 år 2010 till drygt 18 000 under 2011.

I vår förberedelse inför framtiden har vi också tagit avgörande steg genom två utbyggnads-satsningar. I september tog kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth första spadtaget för den till- och ombyggnad som ska möjliggöra ett ännu bättre publikmottagande på Vasamuseet. Två månader senare kom regeringens beslut att godkänna finansieringsplanen för utbyggnad av Marinmuseum med plats för den svenska ubåten HMS *Neptun*. Projektet har möjliggjorts genom samverkan med och stöd från både offentliga aktörer, näringsliv och ideella organisationer.

Vasamuseets firande av *50 år sedan bärgningen* med speciella program och stort mediegenomslag kunde märkas i en ökad andel svenska besökare under perioden. Museet nådde dessutom sin bästa årssiffra någonsin, med 1 228 114 besökare. Museets hemsida fick under oktober utmärkelsen "Bästa besöksguide" av Svenska webbpriset. Men utmärkelserna till SMM tog inte slut här – Sjöhistoriska museets årsbok *100 ting ur samlingarna* fick Svenska Publishingpriset i kategorin fackböcker. Sjöhistoriska museets samling har över huvud taget varit i fokus i år i och med en omfattande flytt av föremål till magasinlokaler i Nättraby, Blekinge, från ett mer kostsamt magasin utanför Stockholm. Inför flytten har tiotusentals föremål inventerats vilket ger detaljerad översikt och därmed förbättrad möjlighet att bevara samlingen.

Man kan också notera att de webbsidor som handlar om våra samlingar är efterfrågade och utgör en viktig del av den stora ökning som vi ser av antalet besökare till alla våra museiwebbplatser. Extra roligt är det att våra bloggar som främst skrivs av intendent, arkivarier och marinarkeloger uppmärksammas av allt fler, även av "bloggproffsen". Till exempel har vi omnämnts som gott exempel på hur man kan jobba med sociala medier på ett sätt som skapar större attraktionsvärde för vår museala verksamhet.

Våra marinarkeloger har även i år figurerat i medierna. Det är positivt att kulturarvet under vatten har så hög uppmärksamhetsfaktor då fokus hamnar också på dess bevarande och skydd. I EU-projektet SHIPWHER arbetar vi med att ge publiken ökad tillgång till det unika kulturarvet i Östersjön.

Forskningsprojektet *En Framtid för Vasa* har under året avslutats. Men bevarandet av Vasa fortsätter i vardagen och i fler forskningsprojekt – såsom utbytet av skeppets tusentals bultar i ett forsknings- och samarbetsprojekt med Sandvik Materials Technology.

Som ni kan läsa i årsredovisningen arbetar SMM med en bred spännvidd av projekt och satsningar. För egen del har jag fått mitt förordnande som överintendent förlängt i tre år och har därmed förmånen att fortsatt leda utvecklingen av verksamheten vid, som jag tycker, Sveriges mest dynamiska museimyndighet.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Robert Olsson". The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke at the end.

Robert Olsson
överintendent

Årsredovisning 2011 för Statens maritima museer
Dnr 114-2012-21

Redaktör: Maria B. Andersson, SMM
Layout: Franciska Sieurin-Lönnqvist, Arkeobild
Foto: Anneli Karlsson och Erling Klintefors, SMM

Vision 2015 och vägen dit

VISION 2015 OCH VÄGEN DIT

I visionen för Statens maritima museer är myndigheten år 2015 Europas ledande kraft för ett levande maritimt kulturarv. Visionen ska ge fokus och vara en samlande målsättning för myndighetens arbete. Men den är även ett budskap till omvärlden om hur vi tolkar vårt uppdrag. Regeringen är uppdragsgivaren och beslutar om myndighetens instruktion och det årliga regleringsbrevet, båda ramar för den årliga redovisningen av vår verksamhet. Instruktion och regleringsbrev måste dock omsättas till planerad verksamhet på både en årlig basis och på längre sikt. *Vision 2015* är ett sätt att visa vår tolkning av styrdokumentet och vår ambition att långsiktigt utveckla arbetet med det maritima kulturarvet.

STRATEGISKT ARBETE

Vision 2015 – med SMM som Europas ledande kraft för ett levande maritimt kulturarv – vilar på följande tre delkomponenter:

- Världsledande inom maritim kulturarvsforskning och strategiskt bevarandearbete
- Total tillgänglighet,
- Utställningar, pedagogik och värdskap i världsklass

MÅL 2012

För att kunna följa upp arbetet med de övergripande visionära målsättningarna finns en mellanstation med fyra delmål med inriktning på år 2012:

- Öka tillgängligheten till det maritima kulturarvet
- Öka brukarnas nöjdhet
- Utveckla forskningens och bevarandearbetets kvalitet
- Öka tillfredsställelsen med SMM som arbetsplats för medarbetare, partners och uppdragsgivare

NYCKELTAL

För att kunna bedöma måluppfyllelsen och hur myndigheten utvecklas och har vi arbetat fram strategiska indikatorer i form av nyckeltal som kommer att användas från 2012. Under hösten 2011 har vi definierat följande sju nyckeltal:

- Ekonomiskt läge per månad
- Nöjd kund/besökare
- Antalet besökare till museerna
- Antalet besökare till webbplatserna
- Andelen unga besökare
- Relationen fasta kostnader/omsättning
- Synlighet i media

Resultatredovisning

ÅTERRAPPORTERING ENLIGT INSTRUKTIONEN

Här följer åiterrapportering enligt Förordning (2007:-1198) med instruktion för Statens maritima museer.

1 § Statens maritima museer ansvarar för statens museer med maritim inriktning. Myndigheten har till uppgift att bevara och utveckla det maritima kulturarvet samt bygga upp kunskaperna om det. I myndigheten ingår Sjöhistoriska museet, Marinmuseum och Vasamuseet.

Identifieringen av väsentliga prestationer utgår från instruktionen enligt ovan. I vissa fall kan kostnadsredovisningen komma att ske på en mer aggregerad nivå än redovisningen av sakområdena, vilka är uppbrutna i musealt etablerade underavdelningar. Förhoppningsvis ger denna redovisning fördjupad insikt i myndighetens verksamhet.

Samlingar

I 2 § ges följande särskilda uppgifter till myndigheten:

Myndigheten ska värda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som har anförtratts myndigheten.”

PRESTATIONER	2009	2010	2011
Nyförvärv*			
Föremål	271	220	70
Arkivalier****	10	19	28
Fotografier	**	1704	2225
Böcker	**	478	659
UTGIFTER (tkr)			112

Tabell 1 a. Nyförvärv till samlingarna.

PRESTATIONER	2009	2010	2011
Nyinskrivna registerposter*			
Föremål	291	301	642
Ritningar	**	2400	6845
Fotografier	**	36000	23740
Böcker	**	2401	1151

Bearbetade registerposter*				
Föremål	**	3800	16622****	
Arkivalier	**	**	1500****	
Fotografier	**	350	7600****	
Böcker	**	2022	1904	
Vårdade objekt*				
Föremål	**	1186	417	
Fotografier	**	10000	20200	
Böcker	**	50	42	
Totalt antal objekt i magasin*				
Föremål	177433	177700	180700	
Arkivalier ***	1900	2550	2555	
Fotografier	**	**	1400000	
Böcker	**	1771	21857	
KOSTNADER (tkr)		2009	2010	2011
Summa		**	11 231	17 089

Tabell 1 b. Arbete med samlingarna.

- * Verifieras genom databaser och/eller framräkningar av handläggare
- ** Uppgiften saknas då beräkningsgrunden är ny
- *** Uppgiften avser hyllmeter
- **** Uppgiften uppskattad
- ***** När det gäller arkivalierna talar vi om accessioner och använder ej termen nyförvärv

KOMMENTAR

Med samling menar vi sådana föremål – fotografier, filmer, ritningar och böcker – som accederats och/eller registrerats i någon av museernas officiella serier. Redovisningen av våra samlingar innehåller i vissa avseenden skattade uppgifter, eller sådana som måste räknas manuellt eftersom databasen inte medger att dessa följs upp. Antalet vårdade föremål är en sådan uppgift som kan vara svår att ange, och inte heller antalet föremål i samlingarna kan exakt fastställas. Det sistnämnda beror på att varje registerpost kan innehålla flera enskilda objekt och det finns risk för att detta antal inte alltid är exakt fastställt. Även antalet bearbetade registerposter har måst skattas, men fr.o.m. 2012 avser myndigheten att genomföra en manuell räkning av dessa. Den stora ökningen för bearbetade poster beror av en omfattande inventering samt flytten av

samlingar till Nättraby. Detta innebär att posterna kvalitetssäkrats. Vidare har ökade kontakter via webben inneburit att ny fakta kunnat tillföras i beskrivningen av fotosamlingarna. Under 2010 hade myndigheten ett antal extraanställda som digitaliserade fotosamlingen, därav en högre siffra detta år. Nyförvärven var färre under 2011 än året innan då de stora utställningssatsningarna (Shipping & Shopping samt Ytspänning) innebar ökat samlande. Ökat antal vårdinsatser beror på inventering under 2010 och 2011. Akuta bevarandeåtgärder har gjorts, exempelvis i fotoarkivet där olämpliga material avlägsnats och negativ lagts i syrafria kuvert och kartonger, samt att album fått nya inbindningar. Kostnaderna för prestationsområdet innefattar främst löner och magasinshyror. Utgifterna för nyförvärv till samlingarna särredovisas.

Samlingarna är centrala delar av museernas identitet och en viktig grund för vår verksamhet. Arbetet med samlingarnas förvaltning är dessutom en vital del i målsättningen att höja bevarandearbetets kvalitet. Myndighetens prestationer inom det här området omfattar samlingarnas komplettering och utveckling samt kvalitetsförbättring av information om registerposter. God kontroll över samlingarna är av största vikt för tillgänglighet och bevarande och det är därför mycket tillfredställande att myndigheten under året slutfört den omfattande inventering som påbörjades under 2009.

Marinmuseum

I museets samlingar ingår cirka 55 000 föremål, 500 000 fotografier, 6000 ritningar samt omkring 20 000 böcker och andra biblioteksposter. Inventeringen av föremålssamlingen har inneburit en ökad sökbarhet, säkerställande av innehållet post för post samt möjliggjort att man snabbare kan få fram exakt var allt finns i magasinerna. Mycket kraft har också lagts på att iordningställa magasinlokalerna i Nättraby vilket ökat den kvalitativa förvaringskapaciteten. Föremålssamlingen har under året kompletterats med 55 objekt, varav en övervägande del är kopplad till Marinens verksamhet under kalla kriget. Bland föremålen kan nämnas en operatörsstation från en ubåtsjakthelikopter.

Sjöhistoriska museet

I museets samlingar ingår cirka 100 000 föremål, 900 000 fotografier, 40 000 ritningar och hundratals hyllmeter arkivmaterial samt omkring 50 000 böcker och andra biblioteksposter. Under året har 20 000 föremål från Sjöhistoriska museets samling flyttats. Det centrala magasinet i Rosersberg utanför Stockholm har tömts och ersatts av lokaler i Nättraby, Blekinge. I samband med flytten har 19 200 föremålsposter inventerats. Det är ett omfattande

arbete som inneburit en förbättring av sökbarheten samt förbättrade förutsättningar för samlingarnas bevarande. Femton föremål har samlats in till Sjöhistoriska museet för att komplettera samlingen och bevara viktiga delar av vårt maritima kulturarv. Vi kan speciellt nämna en plywoodbåt från 1960 och en samling i vilken Karin Palmers fritidsseglation under 1950- och 60-talen dokumenterats i form av bilder, filmer, föremål och arkivalier.

Vasamuseet

I samlingarna ingår cirka 31 000 föremål, cirka 25 000 fotografier och 327 ritningar. Till föremålssamlingen sker nästan ingen accession utan fokus ligger på dokumentation och bevarandearbete. Vasamuseets fotosamling är accederad vid Sjöhistoriska museet. Skeppet är det enskilt största objektet, och vårdas dagligen inför publik. Det görs många olika bevarandeinsatser som beskrivs närmare i avsnittet Ökad kunskap.

Tillgängliggöra samlingarna, utställningar, pedagogik

2) "Myndigheten skall hålla ett urval av samlingarna tillgängligt samt driva och stödja utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet".

PRESTATIONER	2009	2010	2011
Poster utlagda på internet /per år*			
Föremål	**	1130	7459
Ritningar	7050	2200	6845
Fotografier	40000	71070	23740
Böcker	**	2200	1151
Antal poster utlagda via externa databaser på Internet ***			
Visual arkiv (arkivbildare)	118	118	509
Micromarc (böcker)	**	47295	37792
Libris (böcker)	**	24499	26650
Antal visningar på museerna/per år			
	6555	6152	6219
Antal tillfällen med pedagogisk verksamhet /per år			
	**	1000	1853
Antal övriga program	**	**	181
Antal öppnade utställningar på museerna /per år			
	6	8	7
Antal utställda föremål, arkivalier etc ur samlingarna			
	2930	3494	4585

* Verifieras genom databaser och/eller framräkningar av handläggare

** Uppgiften saknas då beräkningsgrunden är ny

*** Totala antalet utlagda poster redovisas

KOSTNADER (tkr)	2009	2010	2011
Summa	**	67 915	77 441

Tabell 2. Tillgängliggörande, utställningar och pedagogik.

KOMMENTAR

Under 2010 gjordes en speciell satsning på digitalisering av fotosamlingen, därav högre siffra än för 2011. Ökningen av antalet pedagogiska tillfällen 2011 kommer sig av en ökad satsning på skola och programverksamhet. I kostnaderna ingår bland annat hyran för museernas publika delar.

Myndighetens väsentliga prestationer inom området innefattar tillgängliggörande av samlingar och maritimt kulturarv genom Internet, visningar, pedagogiskt arbete och utställningar. Tabellerna 8–14 (sid 21–24) kompletterar uppgifterna ovan med de siffror som registrerats vid museerna och vid övrig publik verksamhet.

Inom SMM bedrivs en systematisk pedagogisk verksamhet kring lärande och utveckling. Det fortlöpande arbetet, som under året nått fler och nya besökare, består av bokningsbara program för skola och andra grupper samt av en öppen programverksamhet på helger och skollov. Dessutom handlar det pedagogiska arbetet om framtagning av pedagogiska material, stöd i utställningsproduktion, vidareutveckling av besöksformer och webb samt i olika samarbeten med externa parter.

Utifrån myndighetens vision bedrivs ett pedagogiskt utvecklingsarbete i syfte att utveckla metoder och i avsikt att utnyttja möjligheten till kompetensöverföring mellan de maritima museerna. Arbetet sker med ett gemensamt pedagogiskt synsätt men anpassat till museernas profil och pedagogiska kompetens. Myndighetens insatser för att nå den unga publiken i större utsträckning redovisas under Den unga publiken.

Antalet visningar av samlingsrelaterade sidor på våra webbplatser har under året ökat i takt med att sökfunktionerna utvecklats. Dessa sidor förvaltas av lokala redaktörer med ämneskompetens. Tre uppskattade bloggar har skapats – *Sakletaren* för Marinmuseum, *Samlaren* för Sjöhistoriska och i slutet av året tillkom *Skeppsbloggen* för Vasamuseet. På dessa får Internetbesökaren andra perspektiv på och ökad tillgänglighet till föremål, arkivalier, böcker och bevarande genom löpande betraktelser från de som arbetar direkt med samlingarna. I bloggarna finns möjlighet för besökare att kommentera eller ställa frågor. Sidorna kan nås via Facebook vilket ökat besöksantalet. På Facebook har man också lyft fram föremål och foton, exempelvis när de varit knutna till någon aktuell händelse. Dessa inlägg kommenteras eller "gillas" ofta. Även direkta frågor i anknytning till bloggar och Facebook ger ökad interaktion med besökare. För Marinmuseums och Sjöhistoriska museets bibliotek har webben använts för att levandegöra och aktualisera boktips.

Det är oklart om det är tillåtet för en statlig myndighet att gallra i föremålssamlingarna. Det är

dock möjligt att överföra föremål mellan myndigheter och under året har ett antal föremål tillhöriga SMM med placering på Beredskapsmuseet i Viken (Helsingborg) överförts till Statens försvarshistoriska museer (SFHM). På motsvarande sätt har ett antal föremål tillhöriga SFHM med placering på Vaxholms Fästnings Museum överförts till SMM. Vidare kan nämnas att i samband med den omfattande flytten av föremål från magasinet i Rosersberg utanför Stockholm överfördes ett antal vapen till Försvarmakten.

Marinmuseum

Tillgängliggörandet av samlingarna via Internet har fortgått under året. Till exempel har 3000 föremåls-poster lagts ut och blivit nåbara för allmänheten. I den löpande utställningen *Axplock ur samlingarna* ställdes ett trettiotal föremål av blandad karaktär ut vilket är ett sätt att levandegöra delar av samlingarna. Teman för året var Polhem, modernt måleri och Skeppsgossekasernen. Digitaliseringsprojektet *Bläddra i en bok* har slutförts och där ingår bland annat Johan Månssons *Een siö-book* från 1644. Från Marinmuseums samlingar finns 1500 föremål utlånade till andra institutioner.

Under året har en ny utställning öppnats: *Adenviken – vi var där*. Genom dagböcker från tre ur besättningen kan vi följa den svenska marinens insatser för att trygga handelssjöfarten i Indiska oceanen, mellan Jemen och Somalia. Den stora utställningssatsningen *Kalla kriget*, invigd 2010, har även under 2011 lockat besökare, också genom tillhörande programverksamhet. Temat kommer att utvecklas ytterligare i och med den planerade ubåtshallen. (Läs mer under Utbyggnadssatsningar nedan.)

Vid Marinmuseum är det pedagogiska arbetet språkinriktat. Den pedagogiska profilen utgörs av kompetens kring arbete med många olika modersmål och erfarenheter av museets betydelse i ett integrationsarbete. Skolutvecklingsfrågor drivs också med ett tänkande kring ett s.k. kulturprocessat lärande utifrån museets betydelse för skolans undervisning, betygs- och bedömningsperspektiv. I verksamheten betonas berättelsen som pedagogiskt verktyg. (Se vidare Jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.)

Sjöhistoriska museet

Sjöhistoriska museets webbplats har under året haft en fördubbling av antalet besökare, vilket delvis förklaras av samlingsidornas utveckling. Antalet besökare till just de samlingsrelaterade sidorna går inte att få fram men deras betydelse antyds av att antalet sidvisningar av dessa sidor utgör 37 procent av totalen för museets webbplats (se tabell 14).

Museet har öppnat fyra utställningar under 2011 och den stora satsningen var *Ajvazovskij – mästaren*

– där den legendariske ryskarmeniske marinmålaren representerades genom 16 inlånade verk från Centrala Marinmuseet i Sankt Petersburg. Utställningen krävde betydande och långsiktiga investeringar i Sjöhistoriska museets säkerhets- och klimathållande funktioner. Den nyaccederade samlingen från en under 1950- och 60-talen fritidsseglande kvinna (Karin Palmér) blev grunden för en mindre utställning. I utställningen *Segelkungen* som öppnades i slutet av året ingår också föremål och fotografier från samlingarna och en viktig del av sjöfarthistorien levandegörs genom berättelsen om den siste store segelfartygsredaren. Museet har under året haft åtta temakvällar med ingång till eller fördjupning i samlingarna.

Två mindre utställningar i serien *Marinarkeologiskt Showroom* har innefattat fynd kopplade till aktuella undersökningar. Fynden kommer dels ur museets egna samlingar och är dels nybärgade, ej konserverade föremål som visas i kylda vattenbad. Tanken är att nyhetsvärdet och närheten till föremålen ska ge ökad tillgänglighet till museets marinarkeologiska verksamhet. Vidare visades två nyaccederade fartygsmodeller med anknytning till svensk sjöfartshistoria från det japanska rederiet NYK. Från Sjöhistoriska museets samlingar finns 600 föremål utlånade till andra institutioner.

Pedagogik vid Sjöhistoriska museet är kulturmiljöinriktad utifrån ett maritimt perspektiv. Arbetet består i regelbunden samverkan med marinarkeologer och i att omsätta forskning och fältverksamhet i en metodik som passar för skolans behov (se Stöd till externt maritimhistoriskt arbete, Särskilda projekt). Det pedagogiska arbetet är även inriktat mot skolans yngre årskurser och deras möjligheter att uttrycka sitt lärande på museet. Verksamheten bygger på skapande- och lärstilsmetodik.

Genom ett samarbete med Museiföreningen Sveriges fritidsbåtar har cirka 13 000 ritningar av fritidsbåtar skannats och gjorts tillgängliga på internet. Vi har också samverkat med Åbo akademi angående skanning av ett stort antal fritidsbåtsritningar som därefter överfördes från privat ägo i Sverige till Forum Marinum i Åbo. I samarbete med Museiföreningen Sveriges Fritidsbåtar hålls Båthall 2 öppen varje sommar med tillgång till museets stora originalbåtssamling. Ett samarbete utifrån det publika fyrskeppet *Finngrundet* för att ytterligare kunna förmedla kunskap om fyrväsende och fyrplatser har inletts med Svenska Fyrsällskapets Stockholmsavdelning. Samarbete sker även med Svensk Dykerihistorisk Förening som bemannar det s.k. Dyktankhuset på Galärvarvet och visar dess fasta inredning samt en stor mängd föremål kopplade till militär och civil dykverksamhet.

Vasamuseet

Arbetet med att tillgängliggöra samlingarna via Internet fortskrider även vad gäller Vasamuseet. Från och

med 2011 är också Vasamuseets samlingar sökbara på museets hemsida. Under året har 309 nya föremål gjorts tillgängliga för internetbesökarna.

I den nyöppnade utställningen *Strid!* visas de föremål ur samlingarna som skulle använts i sjöslag om inte *Vasa* sjunkit. Utställningen förmedlar taktiskt hur vapen och vapendelar känns i handen. Också på andra sätt arbetar museet för att tillgängliggöra föremålen från skeppet för en bredare publik. I samband med bärgningsjubileet gjordes särskilda programpunkter och en utställning om bärgningen och det tidiga dokumentations- och konserveringsarbetet. Ett antal specialprogram, magasinvisningar och rundabordssamtal för både barn och vuxna har under året handlat om föremålen ombord. En särskild satsning på tillresta skolklasser gav en markant ökning i antalet visningar för barn och ungdom.

Med den stora besöksvolymen är det pedagogiska arbetet på Vasamuseet inriktat på arbete med tillgänglighetsfrågor som är ett särskilt utvecklingsområde. I tillgänglighetsarbetet ligger det dagliga arbetet inriktat på museets betydelse för människors hälsa. Kännetecknande för det pedagogiska arbetet på Vasamuseet är betoning på just det taktiska och upplevelse med olika sinnen.

Hela skeppets bevarande har också stått i fokus i särskilda program för barn och vuxna. Bevarandearbetet har dessutom beskrivits i ett par nyutkomna böcker, tillkomna i samarbete med större förlag. Så mycket som möjligt av omhändertagandet av *Vasa* görs dessutom inför publik – varje dag byts ett antal rostiga bultar ut av museets timmermän i en serie spektakulära moment och dokumentation av föremål från magasinen pågår regelbundet i skeppshallen under öppetid.

Utbyggnadssatsningar

Med hänvisning till regleringsbrevets skrivning om att redovisa kvalitativa aspekter i resultatredovisningen vill vi lyfta fram de stora satsningar som görs för att förbättra tillgängligheten till samlingar och kulturarv vid Vasamuseet och Marinmuseum. Satsningarna görs utan anspråk på särskilda anslagshöjningar.

I september påbörjades en till- och ombyggnad av Vasamuseet som beräknas stå färdig till sommarsäsongen 2013. Tillbyggnaden på 1600 kvm inkluderar ny hall för tillfälliga utställningar och program, omlokalisering av butiken och serviceutrymmen för publik samt en entréhall med bättre utrymme för besöksgrupper. Museet ska härmed bättre kunna möta upp den stora publiktillströmningen, minska kötid vid högsäsong och öka antalet besökare som samtidigt kan vara inne i museet från 1600 till 2000. Därmed nås taket för att fortfarande kunna erbjuda en kvalitativ upplevelse.

Vid Marinmuseum har en projektering genomförts för ett interaktivt ubåtshus som ska inrymma HMS

Neptun. Försvarsmakten har överfört ubåten till SMM under året och miljösanering och anpassning av *Neptun* för musealt bruk inleddes därefter. Utbyggnaden, med potential att bli ett unikt besöksmål av internationell klass, möjliggör för oss att visa och ge perspektiv på en viktig del av vårt kulturarv från Kalla kriget. Projektet är ett samarbetsprojekt, delvis finansierat genom ERUF (*Europeiska regionala utvecklingsfonden*) delvis genom lokala och regionala aktörer.

Galärvarvet

Under året har också, i samverkan med en rad externa maritima kulturarvsintressenter, en mer långsiktig strategi tagits fram för en kvalitativ utveckling av Sjöhistoriska museets verksamhet på Galärvarvet. Där ingår idag Båthall 2 med museets originalbåts-samling, dyktankhuset samt Museifartygen och deras gästfartyg. Det övergripande syftet med verksamheten är att öka besökarnas tillgänglighet till ett levande publikt maritimt kulturarv samt att samverka med föreningar, aktiva inom brukandet och levandegörandet av det maritima kulturarvet.

Stöd till externt maritimhistoriskt arbete

3) "Myndigheten ska särskilt lämna information, råd och annan hjälp till regionala och lokala museer samt stödja ideellt maritimhistoriskt arbete"

PRESTATIONER	2009	2010	2011
Skrivelser och yttranden	39	39	41
Våra forum / arrangemang	6	12	6
Särskilda projekt	1	3	4
Strategiskt kulturmiljöarbete (möten och besök)	*	*	160
KOSTNADER (tkr)	2009	2010	2011
Summa	*	1 349	4 260

*Uppgiften saknas då beräkningsgrunden är ny

Tabell 3. Prestationer externt maritimhistoriskt arbete.

KOMMENTAR

De väsentliga prestationerna har i årets redovisning utvecklats genom angivande av antal besök och möten som hänför sig till myndighetens strategiska kulturmiljöarbete.

Myndighetens väsentliga prestationer inom området sker genom stöttande av externt maritimt kulturarvsarbete: varv, fartyg, fritidsbåtar och sportdyk-

ning. Att verka genom nätverk är för SMM ett viktigt medel att uppmuntra ett mer allmänt engagemang för det maritima kulturarvet där många värdefulla bevarandeinsatser görs på ideell basis.

Skrivelser och yttranden

Myndigheten utgör expert- och remissinstans vad gäller marinarkeologi och maritimt kulturarvsarbete. Under året har SMM med skrivelser och yttranden besvarat 41 remisser och förfrågningar från myndigheter, lokala och regionala museer och intressenter avseende maritimt kulturarv. Vid sidan av den väsentliga prestationen har också 40 förfrågningar gällande kulturarv under vatten besvarats.

Forum och andra arrangemang

Stödet för det ideella maritimhistoriska arbetet tog sig 2011 bland annat uttryck i tre kvalitativa forum för utbyten kring och delaktighet i maritim kulturhistoria. Innehållet i dessa utvecklas i interaktion med de maritima intressenterna. Varvsforum hölls i Oskarshamn i april och Fartygsforum i Karlsstad i oktober, båda i samverkan med lokala intressenter. I samband med Stockholms sjögårds möte i november arrangerade SMM genom Sjöhistoriska museet en presentation under rubriken Galärvarvsforum.

Den 19 november arrangerades också Historiska dagen i samarrangemang med Svenska seglarförbundets historiska utskott.

Under 2011 arrangerades två forum med sportdykare och specialintresserad allmänhet som målgrupp. Ett av dessa samarrangerades med föreningen P2 – Svenskt Vrakskydd.

Särskilda projekt

SHIPWHER

Under flera år har SMM, i samarbete med ideella föreningar, näringsliv och myndigheter arbetat med att utveckla bevarandet av och tillgängligheten till kulturarvet under vatten. Under 2011 har SMM fortsatt arbetet i EU-projektet SHIPWHER, finansierat av Central Baltic Intereg IVA Programme 2007–2013. Projektet har flera inriktningar: registrering av maritim data, arkeologisk kunskapsuppbyggnad och publik marinarkeologi. Denna bredd gör att vi i denna redovisning väljer att beskriva projektets olika delar under flera rubriker (se även Ökad kunskap och internationellt samarbete). För att arbeta framformer för publik marinarkeologi deltar SMM inom SHIPWHER i utvecklingen av dykparcsprojekt på flera platser i Sverige. I samarbete med Gävleborgs länsmuseum och företaget Kustfilm har vi utfört fältarbete inom dykparcsområdet i Axmar i syfte att öka kunskapen om skeppsvraken. SMM deltar också i utvecklingen av en dykpark i Norra Vättern. SMM har även samordnat arbetet med att ta fram en

ansökan till landets första helt marina kulturrese-
vatsbildning i Dalarö. I anslutning till detta projekt
har SMM också genomfört en utbildning av dyk-
guider, medverkat till att ta fram ett varumärke för
dykparken och samordnat arbetet med lokala intres-
senter. SHIPWHERE ingår också i vårt utvecklingsar-
bete kring pedagogisk metod och tillgängliggörande
av marinarkeologiska kulturmiljöer för skolan.
Flera samarbeten mellan skolor och andra museer
har genomförts under året, såsom i anslutning till
dykparken i Axmar tillsammans med Gävleborgs
länsmuseum och i anslutning till dykparkprojektet
i Dalarö.

2009 inledde SMM projektet K-märkt fritidsbåt
med en tvåårig försöksperiod. Utifrån en enkät gjor-
des under hösten en utvärdering som pekar mot att
k-märkningen av fritidsbåtar blir en permanent del
av vår verksamhet. K-märkningen har syftat till att
uppmuntra intresset och engagemanget för kultur-
historiskt värdefulla fritidsbåtar och därigenom
öka insatserna för deras bevarande och brukande.
Projektet har utförts i samarbete med externa exper-
ter på äldre svenska fritidsbåtar. Under 2011 k-märk-
tes sju fritidsbåtar, jämfört med 25 året innan.

I juni arrangerade SMM genom Sjöhistoriska
museet tillsammans med Stiftelsen skärgårdsbåten
en informationstur med ångfärjan Djurgården 3 för
journalister och riksdagspolitiker. Fortsatta insatser
för att öka uppmärksamheten kring arbetet med att
bevara de klassiska vita ångfartyg som ännu går med
passagerare planeras.

För att skapa större öppenhet kring det maritima
kulturmiljöarbetet drivs två bloggar inom ramen för
Sjöhistoriska museets hemsida: Marinarkeobloggen
(med 29 600 sidvisningar) och Kulturarvsbloggen
som startade i juni (med 2 651 sidvisningar). Båda
möjliggör ökad delaktighet för specialintresserade
och allmänhet och innehållet lyfts fram även på Face-
book för ökad tillgänglighet.

Strategiskt maritimt kulturmiljöarbete – möten och besök

SMM verkar också strategiskt bland de maritima
kulturarvsintressenterna med möten och handlägg-
ande av besök för att etablera långsiktiga nätverk för
ökat engagemang och ansvarstagande.

Inom sfären fritidsbåtar agerar SMM bland annat
genom deltagande i Svenska seglarförbundets histo-
riska utskott, Svenska kryssarklubbens renoverings-
fond samt i olika nätverk för historiska båtar, båt-
byggare, båtskribenter och varvsanställda.

Inom ramen för den marinarkeologiska verk-
samheten hålls presentationer för fackfolk. Här
kan nämnas Länsstyrelsens i Stockholms län årliga
arkeologiska seminarium, Projektet *Havsresans* kon-
ferens i Malmö, en konferens om hamnarkeologi på
Gävleborgs länsmuseum samt flera seminarier som
Historiska museet arrangerat om Birka. Myndigheten

representeras också i en rad olika nätverk och sam-
arbeten inom marinarkeologi. Därutöver har också
medarbetare anlåtats för att ingå i referensgrupper
för olika forskningsprojekt. SMM har även tagit
emot besökare för olika länders maritimarkologiska
kulturmiljöorganisationer i anslutning till redan
pågående samarbeten eller i rent studiesyfte.

SMM deltar genom Sjöhistoriska museet i
beredningen av Riksantikvarieämbetets arbetslivs-
museistöd. Vi representeras också vid möten med
veteranbåtsflottiljen, en paraplyorganisation för
föreningar med flera som äger gamla militära fartyg.
Myndigheten ingår även i det nyinrättade Gälörådet
som driver frågor kring verksamheten på f.d. Gälö-
basen. Sedan ett flertal år ges stöd till Borgholms
stadsmuseums arbete med sjöfartsmaterial. Vi har
också deltagit i juryarbetet för "Årets arbetslivs-
museum" i samarbete med Arbetsam. Myndigheten
dessutom deltagit i möten inriktade på projektet *Old
Seaport* i Gamleby, Västervik, med syfte att arbeta
för säkrad kompetens i bygge av träskepp.

Vid sidan av den väsentliga prestationen ger SMM
genom föredrag och presentationer stöd till den
ideella sektorn i det maritima kulturmiljöområdet.
Vidare har två affischutställningar gällande fartygs-
bevarande framtagna inom *Baltic Heritage Coopera-
tion* skickats ut i landet under 2011.

Kulturhistoriskt värdefulla fartyg

4) "Myndigheten ska särskilt verka för bevarande och brukande av kulturhistoriskt värdefulla fartyg".

PRESTATIONER	2009	2010	2011
Antal fartyg som k-märkts under året	11	9	6
Antal fartyg som fått fartygsstöd	10	12	9
Antal egna sjösatta fartyg* inkl fyrskeppet Finngrundet** som vi själva driver	17	16	16
Antal egna fartyg som bevaras av andra	4	4	4

* Avser dels sjösatta fartyg 12x4 meter (skepp), dels
barkarna som av hävd sjösätts varje år.

** Finngrundet ägs av Sjöfartsverket men bevaras och
visas för publik av SMM.

KOSTNADER (tkr)	2009	2010	2011
Bevarande av egna sjösatta fartyg/båtar Löner Fartygsstöd	Annan beräknings- grund	6 918	9 895

Tabell 4. Prestationer kulturhistoriskt värdefulla fartyg.

KOMMENTAR

De väsentliga prestationerna gällande kulturhistorisk värdefulla fartyg har i årets redovisning förtydligats genom en uppdelning av egna fartyg som vi själva driver och vårdar och de som drivs och vårdas av andra aktörer.

Myndighetens viktigaste prestationer inom området omfattar antalet k-märkta fartyg, våra egna sjösatta fartyg samt antalet mottagare av fartygsstödet. Insatserna är betydelsefulla för att stödja och uppmuntra engagemanget bland de många föreningar och privatpersoner som arbetar ideellt med att bevara det flytande maritima kulturarvet.

K-märkning

Den av Statens maritima museer utvecklade modellen för svenskt fartygsbevarande bygger främst på den frivilliga k-märkningen. Sedan tio år tillbaka gör vi kulturhistoriska bedömningar och fattar beslut om k-märkning av fartyg som gått i yrkestrafik i Sverige. Den svenska modellen är inspirerad av kulturmiljövårdens värderingsmodeller och byggnadsminnesförklaringar, men det finns en central skillnad – nämligen frivillighet. Genom olika typer av nordiska samarbeten har modellen inspirerat till liknande system, främst i Danmark. K-märkningen av fartyg har ingen koppling till lagstiftning och grundar sig på att ägaren lämnar in en ansökan och får en bedömning. Syftet är att uppmuntra och stödja de som genom sitt ofta ideella arbete håller liv i det flytande kulturarvet. Samtidigt kan SMM med sin kompetens och formella status ge en särskild dignitet till de k-märkta fartygen. Bland de punkter vi bedömer finns fartygsägarens engagemang och vilja att ta hand om fartyget samt tillgängligheten för allmänheten; båda avgörande aspekter för att fartyget bibehålls och kommer många till godo. I samband med k-märkningen arbetar myndigheten aktivt med att påverka lokala och regionala massmedier på de orter där de k-märkta fartygen har sin hemmahamn. Medieexponering blir generellt sett stor – en viktig del i uppmuntran. Efter tio år är nu 107 fartyg k-märkta. Bland dem finns segelfartyg, ångfartyg och motorfartyg, spridda från Östersund i norr till Ystad i söder. (Beträffande k-märkning av fritidsbåtar se Stöd till externt maritimhistoriskt arbete, Särskilda projekt.)

Vid sidan av den väsentliga prestationen, men med anknytning till k-märkningen, deltar myndigheten även i Transportstyrelsens traditionsfartygsklassning (T-klassning). För att kunna ha äldre fartyg i trafik med bibehållen sjösäkerhet krävs ofta speciella lösningar som tar hänsyn till fartygens historiska särart. Fartygsägarnas ansökan om T-klassning skickas vidare till SMM som genom Sjöhistoriska museet ger ett utlåtande gällande det kulturhistoriska värdet. 2011 lämnades utlåtanden gällande fartygen *Nordvåg* och *Runn*.

Fördelning av fartygsstöd

Det ekonomiska stödet till kulturhistoriskt värdefulla fartyg har i år fördelats på nio fartyg, av 27 ansökningar. Bidraget ska stimulera till insatser som gör att fartygen bevaras med en kulturhistorisk inriktning. Vid fördelningen läggs vikt vid att stöd ges till alla kategorier av fartyg, vilket betyder segelfartyg, ångfartyg och motorfartyg som varit aktiva som lastfartyg, passagerarfartyg, bogserbåtar, fiskebåtar och tjänstefartyg. Fördelningen görs också med hänsyn till geografisk spridning över landet. Inför beslut om stöd samråder Sjöhistoriska museet med Arbetets museum, Riksantikvarieämbetet och Transportstyrelsen. Även de rikstäckande föreningarna för historiska fartyg ges tillfälle att yttra sig. Att bevara och använda historiskt värdefulla fartyg är kostsamt för ägarna och kräver medverkan av flera parter. Bidraget från SMM utgör därför normalt bara en mindre del av den totala kostnaden.

Museifartygen

SMM bevarar och brukar myndighetens egna fartyg och båtar vid Galärvarvet och Marinmuseum. Vid Marinmuseum har barkarna, f.d. skeppsbåtar från 1800-talet, genomfört uppskattade turistseglingar i Karlskronas världsarvsmiljö. Sedan flera år genomförs också en omfattande renovering av fullriggaren *Jarramas*. Det framtida bevarandet och användandet av fartygen i Stockholm kartläggs i den utredning som SMM under året låtit göra angående verksamheten vid Galärvarvet (läs mer under Tillgängliggöra samlingarna). Fyrskeppet *Finngrundet* är deponerat hos SMM av Sjöfartsverket och har under en tid varit stängt för publiken på grund av brister i elsystemet. Efter bidrag från Föreningen Sveriges sjöfartsmuseum har dessa problem kunnat åtgärdas och fartyget hölls öppet för besökare igen under sommarsäsongen 2011.

Egna fartyg som bevaras av andra

Statens maritima museer äger också ett antal båtar och fartyg som bevaras och brukas av externa intressenter. Det är företrädesvis ideella föreningar som har ett specifikt intresse och unika kunskaper om en speciell fartygstyp vilket gör att dessa kan hållas tillgängliga för publiken. Fartygen är minsveparen *M20*, robotbåten *R 142 Ystad*, båda med hemmahamn i Stockholm, samt motortorpedbåten *T38* som ligger i Karlskrona. Dessa tre går alla på s.k. bareboat-charter avtal där certifiering och drift sker helt i mottagarorganisationernas regi. Fartygen har under säsongen 2011 varit fullt sjögående. Dessutom finns patrullbåten *Hugin* som stillaliggande deposition till Maritiman i Göteborg. Myndigheten strävar på så vis efter bredare samverkan med andra organisationer för att bättre kunna förvalta ett brett urval kulturhistoriskt intressanta fartyg. Föreningarnas arbetsinsatser är där ovärderliga, liksom den specialistkompetens som många medlemmar har.

Ökad kunskap

5) "Myndigheten ska verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedling av kunskap inom sitt verksamhetsområde."

PRESTATIONER	2009	2010	2011
Forskningsprojekt	4	5	4
Särskilda satsningar	5	5	6
Övrigt projekt med andra myndigheter och föreningar	5	9	8

KOSTNADER (tkr)	2009	2010	2011
Summa	Annan beräkningsgrund	13 297	13 893

Tabell 5. Prestationer för ökad kunskap.

KOMMENTAR

Under en följd av år har SMM prioriterat utvecklingen av systematisk kunskapsuppbyggnad, såväl av bevarandeskäl som för att få ökad insikt i och förståelse av den maritima kulturhistorien. Myndighetens prestationer inom det här området innefattar kunskapsuppbyggnad inom forskningsprojekt, särskilda satsningar och samverkansprojekt med externa parter.

Forskningsprojekt

Under 2011 avslutades forskningsprojektet *En framtid för Vasa* genom att deltagande forskargrupper lämnade in sina slutrapporter och genom en internationell utvärdering genomförd av fyra seniora forskare med särskild expertis. Projektet har genererat väsentlig ny kunskap om hur träet i Vasa bryts ner och bildar grunden för den bevarandeplan som ska utarbetas av SMM under 2012. Slutsatserna från projektet kan sammanfattas i tre huvudsakliga punkter:

- Träet i Vasa bryts ner, men så länge museets klimat är stabilt går denna process långsamt.
- Mindre föremål med relativt låg grad av nedbrytning bör omkonserveras så att järnföreningarna försvinner, då olika former av järn agerar som en katalysator i flera av nedbrytningsprocesserna.
- Vasas trä är försvagat och konstruktionen blir allt mer instabil – därför bör skrovet stötts bättre.

I oktober anordnades en internationell konferens i samarbete med KTH, Shipwrecks 2011, där bevarande av vattendränkt arkeologiskt trä diskuterades med experter från hela världen. Ett hundratal deltagare bildade ett nätverk för fortsatt kontakt och samarbete.

I december inleddes ett nytt forskningsprojekt kring Vasabevarandet i samarbete med Uppsala universitet – *En ny stödstruktur för Vasa*. Projektets

syfte är att arbeta fram en design för en ny stödvagga för skrovet och beräknas vara klart år 2015.

Myndigheten har genom Vasamuseet under året samarbetat med East Carolina University (USA) för att slutföra dokumentationen av Vasas skrov. Tio personer arbetade under en månads tid med att mäta upp och dokumentera skeppet. Under våren avslutades arbetet med dokumentationen av skeppets spantsystem och i slutet av året avslutades också den dokumentation av Vasas skrov som pågått sedan 2008. Att förstå hur skrovet är uppbyggt är centralt för konstruktionen av den nya stödvaggan. Arbetet med att gå igenom och sortera tidigare odokumenterade fynd i magasinet har under året fortsatt vilket ger nya pusselbitar till kunskaperna om Vasa.

SMM har tillsammans med Södertörns högskola under flera år genomfört undersökningar i vattenområdet utanför den vikingatida bebyggelsen Birka på Björkö i Mälaren. Forskningsprojektet kallas *Maritima Birka* och har som syfte att förstå hur Birkas hamnar varit konstruerade, till vad och av vem de har använts. Det är en förhoppning att projektet på sikt ska ge nya perspektiv även på Birkaforskningen som helhet. I sommarens undersökning var den övergripande målsättningen att, genom en arkeologisk utgrävning under vatten, lokalisera en mer välbevarad del av hamnanläggningen utanför Svarta jorden för att försöka tolka på vilket sätt, för vilka syften och när den anlagts. Resultatet indikerar en hamnanläggning som inte bara varit stor till ytan, utan också komplex till sin konstruktion. Under årets fältarbete deltog också forskare från Historiska museet och Arkeologiska forskningslaboratoriet vid Stockholms universitet. Utöver det vetenskapliga arbetet syftar projektet också till att bedriva publik marinarkeologi dels via blogg och social media, dels via guidningar på platsen. Det publika arbetet har genomförts tillsammans med företaget Strömma Turism och Sjöfart och Riksantikvarieämbetet.

Särskilda satsningar

CEMAS

Centrum för maritima studier (CEMAS) är en gemensam och samfinansierad satsning mellan Statens maritima museer och Stockholms universitet. Genom satsningen vill vi initiera ny forskning och utbildning inom maritim historia, etnologi och arkeologi. CEMAS är organisatoriskt placerat vid historiska institutionen vid Stockholms universitet, med sin seminarieverksamhet förlagd till SMM. Två konferenser för att utveckla olika forskningsfrågor har hållits vid SMM. Av formella skäl beslutas projektet ett år i taget, men målsättningen är finansieringen ska pågå i ytterligare fem och att centret därefter kunna stå på egna ben genom extern finansiering. Under året har två seniora forskare och fyra doktorander bedrivit forskningsarbete vid CEMAS.

Bevaranderådet för *Vasa* med svenska och utländska experter följer upp den träkemiska forskningens resultat och fungerar som stöd i bevarandearbetet.

Under 2011 avslutades en förstudie inför ett forskningsprojekt kallat *Påverkan på kulturarvet under vatten utifrån Invasiva arter och klimatförändringar*. Förstudien, genomförd i samarbete med Riksantikvarieämbetet och Naturhistoriska riksmuseet, ska ligga till grund för en ansökan om ett forskningsprojekt.

En av myndighetens medarbetare har inom ramen för ett längre traineeprogram avslutat en forskarutbildning vid Stockholms universitet inom ämnet arkeologi med uppsatsen *Yngre vrak – samtidsarkeologiska perspektiv på ett nytt kulturarv*. Ansvaret för handledningen delades mellan SMM och universitetet.

I syfte att utveckla de maritima museernas programverksamhet för barn och unga har ett pedagogiskt utvecklingsarbete kring pedagogisk kompetens och museispecifik metod genomförts. I samarbete med dockteatern Tittut har dockteknik introducerats och använts i olika program. Tillsammans med Nyckelvikens folkhögskola har på samma sätt en satsning på utveckling och användande av verkstadsmetodik genomförts.

Under året har ett antal kunskapsföreläsningar angående kalla kriget genomförts på högskolor och museer. SMM har med stöd av Statens kulturråd gett ut en bred antologi om kalla kriget, *Kriget som aldrig kom*. Boken samlar forskare från flera ämnesdiscipliner – historiker, etnologer, kulturrevetare – och flera länder som betraktar kalla kriget ur olika perspektiv. I samband med bokens publicering berättade ett flertal av författarna om sin forskning för en intresserad publik på Marinmuseum. Två medarbetare vid SMM bidrar med artiklar baserade på egen forskning i boken. Bokprojektet presenterades även på en museikonferens med deltagare från flera länder och en artikel om boken har publicerats i antologin *Forskning på museer*.

Övriga projekt med andra myndigheter, institutioner och föreningar

Bultbyte

Under 2011 inledde myndigheten tillsammans med Sandvik Materials Technology ett forsknings- och utvecklingssamarbete för att byta ut drygt 5000 järnbultar som håller ihop *Vasas* skrov. Samarbetet sträcker sig fram till 2016, med möjlighet till förlängning. För SMM innebär de nya bultarna – som ska hålla i minst 100 år – att risken för träets nedbrytning genom kontaminering av rost minskas avsevärt. De nya bultarna ger också styvare förband, vilket innebär en minskning av skadliga rörelser i skrovet. För Sandvik Materials Technology innebär samarbetet möjlighet att korrosionstesta två ställegeringar som ingår i de nya bultar som monteras in i *Vasa* under perioden. Den korrosiva miljön i träet tillsammans med museets mycket stabila klimat utgör

en bra plattform för test av korrosionsegenskaper i ett långt perspektiv.

Arbetet med metodutveckling av järnextraktion och omkonservering av mindre föremål från *Vasa* i samarbete med Riksantikvarieämbetet (RAÄ) fortsätter. Från 2011 har också Danmarks Nationalmuseum tillkommit som samarbetspartner.

SMM genomför, som expertinstans till RAÄ, registreringar av maritim data i Fornminnesregistret (FMIS). Under 2011 har sammanlagt 530 registreringar utförts. Registreringen genomförs i samarbete med Sjöfartsverket som bland annat levererar uppgifter om nypåträffade vrak till SMM. Därutöver produceras också populärvetenskapliga texter kring utvalda vrak i syfte att tillgängliggöra kulturarvet för en bredare allmänhet. Sådana texter har bland annat publicerats i RAÄ:s webbtjänst PLATSR. Arbetet med att registrera och tillgängliggöra maritim data har under 2011 finansierats inom ramen för EU-projektet SHIPWHER. (Läs mer under Stöd till externt maritimhistoriskt arbete – Särskilda projekt.)

Under 2011 har flera fynd av skeppsvrak blivit särskilt uppmärksammande i media. Under sommaren påträffades lämningarna efter örlogsskeppen *Mars* (förlist 1564) och *Svärdet* (förlist 1676) utanför Öland. Båda återfanns av företag som sökt med avsikt att lokalisera vraken. SMM har haft en samordnande funktion i samband med fynden och sammankallat ett antal möten mellan upphittare, forskare och museer. Avsikten har varit att i första hand säkra bevarandet av fynden och tillse att forskning kan bedrivas. På skeppsvraket efter *Mars* har också inledande dykningar bedrivits. Forskningscentret *Maris* på Södertörns högskola har påbörjat arbetet med att sammanställa ett forskningsprogram som SMM planerar delta i.

SMM har genom Sjöhistoriska museet medverkat med dykande arkeologer i forskningsprojektet *Runsa fornborg – en befäst centralplats i östra Mälardalen under folkvandringstid*. Projektet ägs av Stockholms universitet.

Även under 2011 har myndigheten genom Sjöhistoriska museet fortsatt föreläsningssamarbeten med Sjöfartshögskolan/Linnéuniversitetet, Institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet samt Centrum för maritimt hantverk i Forsvik.

Myndigheten har i fyra år samverkat med Blekinge museum i Östersjöprojektet *Seaside* där museal kunskapsuppbyggnad bedrivits genom internationella seminarier. (Läs mer i nästa avsnitt.)

Jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete

"Myndigheten ska i sin verksamhet integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete."

KOMMENTAR

Total tillgänglighet är en central del av myndighetens verksamhetsvision för 2015 och en ökad tillgänglighet till det maritima kulturarvet betonas därför i målet till 2012. Utvecklingen av jämställdhets- och barnperspektivet är viktiga steg på vägen mot total tillgänglighet, liksom en fördjupad internationell och interkulturell samverkan.

SMM lägger stor vikt vid att engagera barn och ungdomar i museernas verksamhet och driver arbetet enligt en strategisk handlingsplan som upprättats under 2011 enligt särskilt regeringsuppdrag (se även återrapporteringen enligt regleringsbrevet, Den unga publiken). Syftet är att omsätta såväl barns perspektiv som myndighetens eget barnperspektiv på ett strukturerat, målmedvetet och långsiktigt sätt. Utifrån FN:s konvention om barns rättigheter är målsättningen att säkerställa alla barns möjligheter att uppleva det maritima kulturarvet och att kunna använda det i sitt lärande och i sin utveckling. Dessutom ska de maritima museerna integrera barnperspektivet i sin verksamhet. Strategin innehåller vid sidan av målen underliggande strategier och ansvarsområden.

SMM är representerat i museinätverket *Genus i museer* som arbetar för att sprida intresse och kunskap om genusperspektivet i svensk museiverksamhet. Myndighetens genusgrupp, med representation från flera verksamhetsgrenar, har sedan 2005 utifrån ett genusperspektiv granskat verksamheten samt omvärldsbevakat inom området. Syftet är att generera och initiera normbrytande perspektiv i olika delar av verksamheten.

SMM har i Vasamuseet under året haft ett antal temavisningar med queer och genusperspektiv. Museet erbjuder också nedladdningsbara MP3-visningar på fem språk.

I flera av forskningsprojekten som rör *Vasas* bevarande och dokumentation sker interkulturella utbyten (se avsnittet Ökad kunskap).

SMM driver ett modellbildande samarbete kring skolans användning av kulturinstitutionen tillsammans med Sunnadalskolan i Karlskrona. För elfte året i rad har skolans kulturprofil genomfört delar av sin undervisning på Marinmuseum. Erfarenheterna kring det kulturprocessade lärandet och betydelsen i ett integrationsperspektiv har spridits genom bok-

försäljning och medverkan i pedagogiska konferenser och seminarier under året.

SMM har genom Marinmuseum deltagit tillsammans med Karlskrona kommun i ett språkprojekt för förskolebarn – Språkisar. Genom en kombination av uppsökande verksamhet och museibesök har museets pedagoger, tillsammans med andra kulturarbetare, tillgängliggjort museet för barn med olika modersmål. Pedagogiskt material för besökare som vill utforska museet "på egen hand" tillsammans med barn finns framtaget på fyra språk. Museet har också utvecklat ett samarbete med Stena Line och polska intressenter där ett material för besökande skolklasser som kommer "på egen hand" tagits fram och översatts till polska. Inom projektet anordnas särskilda resor med fokus på barn till Marinmuseum.

Under 2011 har SMM, som ovan redovisats, fortsatt arbetet i projektet SHIPWHER. Projektet har flera inriktningar; registrering av maritim data, arkeologisk kunskapsuppbyggnad och publik marin-arkeologi. Denna bredd gör att vi i denna redovisning väljer att beskriva projektets olika delar under flera rubriker (Se Stöd till externt maritimhistoriskt arbete, Ökad kunskap). Projektet är ett estniskt-svenskt samarbetsprojekt med fyra partners: estniska Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet i Estland och Estlands Sjöhistoriska museum samt Statens maritima museer.

Det internationella arbetet i anslutning till SMM:s arkeologiska verksamhet är omfattande. Fokus på Östersjön gör ett internationellt perspektiv särskilt angeläget. Därutöver är den maritima arkeologin och kulturmiljövården beroende av internationella samarbeten och kontakter. Här följer några exempel; Sedan 2002 har SMM medverkat i två av arbetsgrupperna inom *Baltic Sea States Heritage Co-operation: Underwater Heritage Working Group*, och *Coastal Culture Working Group*. SMM är sedan flera år medlem av ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) och representerat i Svenska ICOMOS. Myndigheten representeras också i den marin-arkeologiska gruppen under European Archaeological Consilium – ett paneuropeiskt nätverk för arkeologi och kulturmiljövård.

SMM finns även genom en medarbetare representerat i styrelsen för svenska ICOM (International Council of Museums) samt i ytterligare två grenar av ICOM: *Comsol*, som behandlar frågor om insamling och dokumentation, och i WOAM (Wet Organic Archaeological Materials).

Myndigheten är sedan flera år medlem i ICMM (International Congress of Maritime Museums) där Vasamuseets chef verkar som nyhetsförmedlare för de nordiska medlemmarnas räkning. Under året arrangerades en konferens i USA där representanter för SMM deltog och presenterade tre papers: om vår webbsatsning, om musealt ledarskap samt om samarbetet med Sandvik Materials Technology.

SMM har genom Marinmuseum deltagit i planeringen och genomförandet av en nordisk kustkultur-

festival i Husavik på Island. Festivalen, finansierad av Nordiska ministerrådet, planeras bli årligen återkommande och skall rotera mellan länderna.

SeaSideprojektet, inom ramen för EU:s södra östersjöprogram (South Baltic Cross-border Co-operation Programme 2007–2013) där myndigheten genom Marinmuseum deltagit tillsammans med partners från Tyskland, Polen och Litauen har efter fyra år avslutats i juni 2011. Inom projektet har deltagarna arbetat med kulturell kunskapsuppbyggnad med inriktning på utställningsarbete och en maritim-historisk atlas. En flyttbar utställning under temat *Ett hav – fyra berättelser* har visats i de maritima museer som ingår i samarbetet. Därtill har olika former av kommunikativa åtgärder, såsom trycksaker och visningskoncept utvecklats för att gemensamt förstärka kulturarvsturismen. Ett bestående värde är etablering av ett starkt samverkansnät över södra Östersjön mellan dem som deltagit i projektet. Inom samarbetsprojektet Seaside togs en karta som levandegör historia för barn på fyra språk fram.

Butiksförsäljning och uppdragsarkeologi

Myndigheten får "... tillhandahålla varor samt åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde." (Ur SFS 2007:1198.)

KOMMENTAR

Detta område berör i första hand butikernas verksamhet och den marinarkeologiska uppdragsverksamheten. Verksamheten redovisas ekonomiskt under avsnittet Avgiftsfinansierad verksamhet (se nedan).

Musebutikerna uppfattas av publiken som en viktig del av museernas profil. Inköp sker i avvägning mellan vad som efterfrågas i stora volymer av besökarna och det som är en direkt förlängning av museets utställningar och med ett museipedagogiskt syfte. Ett kvalitativt utbud kan för besökaren ge en känsla av ökad delaktighet i museet och butiken kan rent av tänkas vara en ingång till övrig verksamhet för museiovana besökare. Resultatet för Vasamuseets butik redovisas inom Vasaverksamheten. Marinmuseums och Sjöhistoriska museets butiker uppvisar båda en resultatmässig förlust.

Under 2011 har SMM genomfört 18 arkeologiska uppdrag. Flertalet har beslutats av Länsstyrelsen enligt kulturminneslagen men vid ett mindre antal uppdrag har myndigheten varit konsult direkt mot en uppdragsgivare. De flesta undersökningarna har bedrivits i Stockholms län, även om ett antal också genomförts i Södermanlands, Östergötlands, Väster-

norrlands, Gävleborgs, Norrbottens och Uppsala län. Uppdrag har också utförts i svensk ekonomisk zon.

Det avgjort största uppdraget är den arkeologiska förundersökningen på Riddarholmen inför tåg-tunneln i Riddarfjärden (*Citybanan*), genomförd tillsammans med Stockholms stadsmuseum. Detta uppdrag har resulterat i att uppdragsvolymen förra året har varit större än någonsin tidigare trots att antalet uppdrag varit färre. 2011 var antalet debiterbara timmar för marinarkeologiska uppdrag 8 305 jämfört med 1 846 året innan.

Uppdragsverksamheten bidrar starkt till ett ökat bevarande av och ny kunskap om kulturarvet under vatten i Sverige. Det är också en verksamhet som i hög grad är kompetenshöjande för SMM, vilket medför att SMM ofta efterfrågas som expertstöd för maritim kulturmiljövård mera generellt. Inte sällan resulterar också uppdragen i pedagogisk verksamhet, populärvetenskapliga artiklar och föredrag, samt i medieuppmärksamhet.

Den regionala spridningen av uppdragen har visserligen ökat sett över de senaste åren, men fortfarande dominerar stockholmsregionen. Det kan inte uteslutas att det utförs en hel del exploateringar i vattenområden utanför storstadsregionerna som borde föregåtts av en arkeologisk undersökning eller utredning.

Sveriges militärhistoriska arv

"Myndigheten ska bistå vid det museala bevarandet av statens sjökrigshistoriska samlingar utanför myndigheten. I fråga om sjöförsvaret ska myndigheten i lämplig omfattning samråda med Statens försvarshistoriska museer samt bistå vid tillsynen av samlingar av militär eller kulturhistorisk art."

	2009	2010	2011
Utbetalningar	5560	5851	6 300
SMHA kansli	1288	1100	1 000
Övriga kostnader	398	274	305

Tabell 6: Kostnader för Sveriges militärhistoriska arv (tkr).

*Från 2011 sker utbetalning av bidrag till fem museer istället för till fyra som tidigare år.

KOMMENTAR

Aktiviteten består huvudsakligen av utbetalning av bidrag till de försvarshistoriska museiverksamheter med maritim inriktning som namnges i regleringsbrevet. Dessa har utgjorts av Hemsö fästning, Vaxholms Fästnings Museum, Göteborgs maritima centrum/Maritiman och Museum för rörligt kust-artilleri på Aspö i Blekinge skärgård. I september

i år fattade regeringen beslut om regleringsbrevet så SMM också får ansvar för handläggningen av bidrag till Stiftelsen Beredskapsmuseet i Helsingborg med Skånelinjen.

Tillsammans med Statens försvarshistoriska museer (SFHM) stöttar SMM det dryga 20-tal museer med försvarshistorisk inriktning som ingår i Sveriges militärhistoriska arv (SMHA). Enligt regleringsbrevet ska SFHM och SMM analysera hur bidragens användning ytterligare kan effektiviseras. Sedan 2009 har ett samfinansierat kansli varit placerat vid SFHM i uppgift att handlägga samtliga museer i nätverket. De två myndigheterna har därför återkommande överläggningar och avstämningar kring organisatoriska och praktiska frågor rörande SMHA drift och verksamhet. Utöver medfinansieringen av kansliet finansierar SMM också en egen halvtidstjänst för handläggning av ärenden med koppling till de försvarshistoriska museiverksamheterna inom SMHA.

ÅTERRAPPORTERING ENLIGT REGLERINGSBREVET

Den unga publiken

"Statens maritima museer ska redovisa den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för öka den unga publiken."

"Statens maritima museer ska utforma en strategi för sin barn- och ungdomsverksamhet för åren 2011–2014."

Barn och ungdomsstrategi

Under året utarbetades inom myndigheten en strategisk plan i syfte att omsätta ett barnperspektiv på ett strukturerat, målmedvetet och långsiktigt sätt. Utifrån FN:s konvention om barns rättigheter är målsättningen att säkerställa alla barns möjligheter att uppleva det maritima kulturarvet och kunna använda det i sitt lärande och i sin utveckling. En målsättning är också ett integrerat barnperspektiv för SMM.

SMM har sedan flera år arbetat med systematisk utveckling av det pedagogiska perspektivet. Målsättningen är att värt bemötande av den unga publiken ska präglas av hög pedagogisk medvetenhet som ökar upplevelsen och lärandet. Vi kan i dagsläget identifiera fyra framgångsfaktorer:

- Ökat utbud (exempelvis fler program för målgruppen barn/familj och skola)
- Bättre resursutnyttjande (utökat samarbete kring

barn och unga mellan myndighetens olika funktioner)

- Ökad kunskap kring barn- och ungdomsperspektiv (ett mångårigt arbete som nu börjar bära frukt)
- Ökad pedagogisk sakkompetens (exempelvis ett inom myndigheten etablerat gemensamt pedagogiskt synsätt)

Arbetet har gett resultat. Antalet skolklasser som besöker våra museer har ökat med 70 % jämfört med 2010. Men vi kan även se en flerårig trend av ökning. Ett annat viktigt inslag för att nå den unga publiken är vårt arbete via webben där vi kan se ett kraftigt ökat antal visningar av sidor under rubriken Skola (se vidare tabell 11).

Marinmuseum

Museet har söndagar erbjudit gratis aktiviteter för hela familjen, såsom konstnärliga upptäcktsfärder, dramatiserade visningar, musikprogram och mycket mer. Aktiviteterna har en maritim anknytning men följer också olika teman eller jubileum som inträffar under året. Exempelvis uppmärksammades *U 137:s* grundstötning 1981 genom en dramatiserad visning. Söndagskul och museets pedagogiska lovverksamhet brukar även samplaneras för att följa samma tema i samband med loven, exempelvis Polhemsåret då aktiviteterna hade fokus på teknik och matematik. Marinmuseum sjömansverkstad har varit öppen söndagar men även under skollov och hela sommaren. Marinmuseum har Sveriges enda publika och mycket attraktiva fartygssimulator.

Sjöhistoriska museet

Myndigheten har genom Sjöhistoriska museet deltagit i *Projekt sjöliv*, skapat på initiativ av Stockholms hamnar och med syfte att erbjuda ungdomar insikt om sjöfartssyrken. Fryshuset är huvudsamarbetspartner och elever härifrån har deltagit i museet olika kurser. Museet har genom sin öppna skapande verkstad för barn och vuxna regelbundet bedrivit verksamhet under helger och skollov också med familjevisningar och speciella familjespår med marinhistorisk inriktning. Under hösten gjordes ett särskilt barn- och familjeprogram utifrån marinmaleriutställningen *Ajvazovskij – Mästaren*. Under året har man också kunna boka egna barnkalas på sjörövar temat och för andra året i rad har museet dessutom drivit *Sjömansklubben*. Den nyöppnade utställningen *Segelkungen* har dessutom åldersgruppen 4–6 år som huvudmålgrupp.

Vasamuseet

Vid Vasamuseet har man i samband med bärgningsjubileet gjort antal specialprogram, magasinvisningar och rundabordsamtal för både barn och vuxna. Hela skeppets bevarande har stått i fokus men man har också arbetat med att levandegöra skeppet och människorna runt skeppet. Under helger och skollov

har under hela året en regelbunden programverksamhet bedrivits. Verksamheten har varit inriktad på familjepubliken men med utgångspunkt från barns och ungas perspektiv och har bestått i berättar-, utforskande- och verkstadsteman.

Tillgänglighet

”Statens maritima museer ska redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning” (ur regleringsbrevet för 2011).

Ett flertal insatser för att skapa ökad tillgänglighet har gjorts på webbplatserna. Till exempel finns versioner av museernas webbplatser på lättläst svenska och som s.k. talande webb. Vi har också fortsatt utvecklingen av sökfunktionen i samlingarna. De allt fler SMM-bloggarna är också ett sätt att skapa större tillgänglighet för alla grupper.

Vid Sjöhistoriska museet har man under året erbjudit barnkalas och visningar på teckenspråk. Vid Vasamuseet erbjuds guidning på teckenspråk kostnadsfritt. Flera aktiviteter under Marinmuseums familjeverksamhet *Söndagskul* har teckentolkats så att barn med hörselnedsättningar också ska kunna delta i aktiviteterna.

I en särskild satsning för klasser på skolresor ökades tillgängligheten till Vasamuseet. Med hjälp av pedagogiskt material och miljöer genomförde guider och pedagoger skolvisningar för ett stort antal elever under försommaren.

Genom kommunikation via Skype genomfördes pedagogiska virtuella besök på Vasamuseet med elever på distans. Tidigare års försök med kommunikationsformen användes nu regelbundet av skolor både nationellt och internationellt.

Inom den ordinarie pedagogiska verksamheten har Vasamuseets pedagoger och lekterapeuter på Astrid Lindgrens barnsjukhus samarbetat utifrån ett mobilt pedagogiskt material placerat på barnsjukhusen i Huddinge och Solna.

Efter ett tidigare genomfört samarbetsprojekt har Statens maritima museer tillsammans med Handisam, Astrid Lindgrens barnsjukhus, Rörelsehindrade barn och ungdom och Rädda barnen drivit den gemensamma hemsidan *Alla ombord*. Den välbesökta hemsidan tar upp tillgänglighetsfrågor och kulturinstitutionens roll i rehabilitering ur ett barn- och ungdomsperspektiv.

ÖVRIG ÅTERRAPPORTERING

Förordning om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter

SMM har under året utbetalat medel till fem mottagare, med stöd av förordning (2007:1438) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter (se sid 16, Sveriges militärhistoriska arv).

Samverkan med andra myndigheter och aktörer

”Statens maritima museer ska i årsredovisningen lämna en samlad redovisning av genomförda insatser och en bedömning av resultatet av samverkan med andra myndigheter och aktörer, däribland ideella organisationer och andra delar av det civila samhället.”

Aktörerna med publik verksamhet på Djurgården i Stockholm – som årligen besöks av miljontals människor – samarbetar inom nätverket Kungliga Djurgårdens Intressenter (KDI) för att utveckla och stärka området som besöksmål. KDI-samarbetet, med tyngdpunkt på Skansen, Gröna Lund och SMM, har resulterat i att vi under 2011 inbjudits att delta i strategiarbetet för Stockholms besöksnäring med sikte på 2020. Eftersom besöksnäringen är landets starkast växande näring kan SMM härmed bidra till dess positiva utveckling. Sedan ett antal år ingår SMM även i Nationalstadsparksrådet, som verkar för skötsel och utveckling av Nationalstadsparken. Rådet organiseras av Länsstyrelsen i Stockholms län och leds av landshövdingen.

Myndigheten bedriver även i övrigt ett mångsidigt samverkansarbete med såväl andra myndigheter och organisationer som med civilsamhället. En strävan är att höja kvaliteten i verksamheten och nå kostnadseffektiva lösningar genom samverkan med andra offentliga och privata aktörer rörande t.ex. museala frågor, förvaltning och kunskapsupbyggnad.

Under 2011 har myndigheten i bred samverkan med övriga statliga centralmuseer och stiftelser arbetat med och avrapporterat det gemensamma regeringsuppdraget att ”redovisa hur de gemensamt avser att stärka samarbetet inom museisektorn när det gäller såväl administration som kärnverksamhet”. Redovisningen skedde i form av rapporten *Förstärkt samarbete inom museisektorn* som lämnades till regeringen i februari. Bland de viktigaste slutsatserna i rapporten bör nämnas viljan till att fortsätta arbetet inom Centralmuseernas samarbetsråd som kan fungera som plattform för samverkan och samarbete. Olika initiativ inom digitaliseringsområdet pekades också särskilt ut, se nedan. Även

inom vissa administrativa områden sågs samverkan som särskilt intressant, främst e-förvaltning och upphandlingar.

En slutsats som kan dras av rapporten till regeringen är att mängden samarbeten är mycket stor. Bara inom SMM kartlades ca 200 större och mindre samarbeten av vitt skilda slag. På myndighetsnivå kan nämnas samverkan inom IT-förvaltning, forskning och utbildning (CEMAS), gemensamma upphandlingar av vissa tjänster, kunskapsuppbyggnad om miljöförändringar samt utvecklingsprojekt för bevarande och tillgängliggörande av kulturarvet. Dessa och flera andra samverkans- och samarbetsområden är alla viktiga för att myndigheten ska kunna lösa sina uppgifter på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Ett annat viktigt arbetsfält är insatser på det lokala och regionala planet för att stimulera engagemanget för det maritima kulturarvet bland föreningar och privatpersoner – och i vissa fall bolag. SMM har ett brett professionellt kunnande och väl utvecklade metoder för att dokumentera, värda, visa och bevara kulturarvet, men kapacitetsmässiga begränsningar i jämförelse med den stora insats som kan göras genom civilsamhällets engagemang. Under en följd av år har därför myndigheten satsat betydande resurser på att bygga upp en samverkansstruktur i form av kontaktnät, mötesforum och olika slags stöd till enskilda och organisationer som är intresserade av och arbetar med det maritima kulturarvet. Några av de många grupper som kan nämnas i sammanhanget är föreningar som driver kulturhistoriskt värdefulla fartyg, ägare av äldre fritidsbåtar, dykare, varvsarbetare, fyrskötare och marinofficerare. Genom olika slags samverkansformer med dessa många gånger helt ideellt arbetande kulturarvsförvaltare nås resultat i form av bevarande, kunskapsträdning och tillgängliggörande som annars inte hade varit möjliga.

Ett annat exempel är att myndigheten genom Sjöhistoriska museet har en mångårig samverkan med Stockholms hamn, där hamnen har en del i den stora utställningen Shipping & Shopping som beskriver sjöfartshistorien med handel som utgångspunkt.

I samband med förberedelserna inför en kommande utbyggnad av Marinmuseum med ett interaktivt ubåtshus har viktiga nätverk för samverkan på lokal och regional nivå skapats, såväl inom näringsliv som inom den offentliga sektorn (se Utbyggnads-satsningar sidan 9).

Ett sista exempel på samverkan är det långsiktiga forsknings- och utvecklingsarbete som inletts med Sandvik Materials Technology (SMT) för att byta ut bultar i *Vasa* (läs mer under Ökad kunskap).

Samarbete digitalisering

I det arbete som genomfördes av Centralmuseernas samarbetsråd och som presenterades i rapporten *Förstärkt samarbete inom museisektorn*

(Ku2011/466/KA) lyftes digitalisering fram som ett särskilt prioriterat område. SMM har deltagit i den arbetsgrupp som arbetat vidare med dessa frågor. Arbetet kan bidra till att nå det övergripande målet om digitalisering, digitalt bevarande och digitalt tillgängliggörande av kulturarvet så som det formuleras i den nationella digitaliseringsstrategin, Digit@lt kulturarv (Ku11.015). I detta arbete kommer även det nu inrättade samordningssekretariatet för digitalisering, digitalt bevarande och digital förmedling av kulturarvet att kunna bli en betydelsefull kraft.

Upphandling

En intern utredning har genomförts i syfte att eliminera svårigheterna med korrekta upphandlingar till butiksverksamheten och slutsatserna har implementerats i arbetsorganisationen. Insatsen förväntas dock inte få fullt genomslag förrän 2012.

Från november 2011 har myndigheten infört en indelning i s.k. varukorgar för inköp för att säkerställa iakttagande av gällande regler offentlig upphandling. Två årsarbetskrafter har dessutom tillförts upphandlingsfunktionen vilket innebär att tre personer arbetar på heltid med upphandlingar. Inom alla enheter i organisationen finns också utsedda produktområdessamordnare med speciellt ansvar att tillse att gränserna för direktupphandling inte överskrids.

Kompetensförsörjning

SMM avsätter fyra procent av arbetstiden för kompetensutveckling av administrativ eller myndighetsövergripande karaktär. Under 2011 har chefer och olika yrkes- och handläggargrupper genomgått utbildning och fortbildning inom sina respektive sakområden.

De gemensamma chefsutvecklingsinsatserna har skett genom fyra utvecklingsdagar samt regelbundet återkommande HR-forum för chefer. En särskild utvecklingsinsats på fem heldagar har genomförts för arbetsledarna inom myndighetens olika enheter.

Kompetensförsörjningen har även skett genom att det rekryterats personal inom områden där SMM inte kunnat säkra erforderlig kompetens genom intern rörlighet eller utbildning.

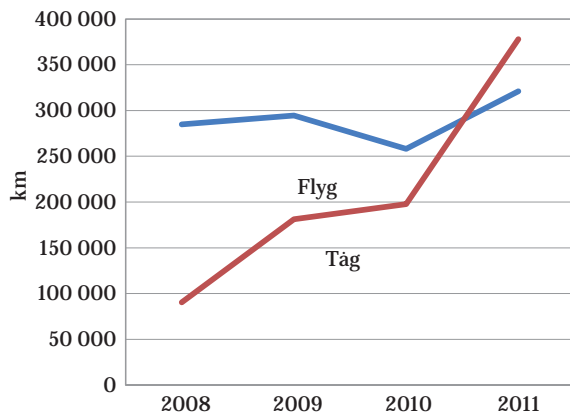
Miljöledningsarbete

SMM har sedan flera år arbetat aktivt med miljö och hållbarhetsfrågor. Myndigheten är sedan 2009 miljöcertifierad enligt den internationella standarden ISO 14001 och följer även förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

Ett viktigt område för organisationen är att arbeta aktivt med att öka miljömedvetenheten hos besökare och samarbetspartners. Nedan redovisas tre exempel på aktiviteter inom detta område.

- Utställningen *Havet och människan* har under 2011 visats på Vasamuseet samt på Marinmuseum.
- Miniutställning på Sjöhistoriska museet, i samarbete med Electrolux, aktualiserade ett globalt problem med plastavfall i världshaven utifrån projektet *Vac from the Sea*.
- Medverkan i produktionen av barnboken *Östersjön för stora och små* i samarbete med Världsnaturfonden och Forum Östersjön.

Ett av de områden som ger störst påverkan på miljön är våra resor och transporter, som genererar utsläpp av koldioxid i atmosfären. Sedan myndigheten påbörjade mäta utsläppen vid tjänsteresor kan vi se en förändring av vårt resmönster. Myndighetens organisation med verksamhet vid två orter och ett uppdrag att verka nationellt innebär en stor mängd resor. Vi reser därför mycket totalt sett men betydligt större andel av resorna sker idag med tåg än för tre år sedan. Se nedanstående diagram.

Tekniska lösningar kan vara viktiga för att minska miljöbelastningen. Sedan flera år tillbaka sker möten dagligen via videokonferens mellan Karlskrona och Stockholm. Ett exempel är myndighetens ledningsgruppsmöten varannan vecka där i snitt en person deltagit via video. Detta har inneburit en faktisk besparing på 71 kg koldioxidutsläpp per möte, d.v.s. totalt cirka 1,4 ton under året.

Myndighetens tredje miljömål rör energianvändningen där målsättningen är att minska förbrukningen med minst en procent per år. Ett exempel på stora energibesparande åtgärder var skiftet från fysiska till virtuella servrar i myndighetens serverhall.

Även mindre energibesparingsprojekt pågår. Exempelvis provas möjligheten att byta ut värmefläktar till avfuktare vid våra flytande fartyg vid kaj samt i verksamhetens magasin. Vi byter likaså successivt ut äldre lampbelysning mot LED-belysning.

Sponsringsintäkter

Statens maritima museer har under året tecknat ett antal sponsringsavtal. Några kommer att generera sponsringsmedel längre fram, såsom för Marinmuseums interaktiva ubåtshus som planeras öppna 2014. För att utveckla Sjöhistoriska museets utställning Shipping & Shopping finns ett flerårigt samarbete med Stockholms hamnar. Sponsringsmedlen har dock ej förbrukats under 2011.

Under 2010 beslutades en gemensam policy med riktlinjer för myndighetens arbete med sponsring. Samma år arbetades en speciell sponsringsstrategi fram för Vasamuseet, vilket även gjordes för Marinmuseum och Sjöhistoriska museet under 2011.

Fördjupande tabeller för tillgängliggörande av samlingarna, utställningar och pedagogik – inklusive besöksiffror

Under resultatredovisning enligt SMM:s instruktion § 2:2 redovisas aggregerade mått för myndighetens väsentliga prestationer. Nedanstående tabeller visar besöksutvecklingen vid myndighetens olika arenor samt en översikt över de utställningar som de senaste tre åren invigts vid museerna, vilket ger en bild av måluppfyllelse och graden av tillgänglighet.

Marinmuseum	2009	2010	2011
Totalt antal besökare**	195 320	201 967	211 174
Vuxna***	56 648	55 551	59 323
T.o.m. 18 år***	18 422	22 010	22 951
Uppskattat antal besökare på Museifartyget Bremön	37 720	50 428	50 641
Uppskattat antal besökare på Robotbåten Västervik			36 390
Registrerade besökare i slup och barkasskjul, högsäsong	34 767	23 271	27 417
Utlånade audioguidar	3 962	18 746	19 097
Antal visningar	715	688	541

Tabell 7. Marinmuseums besöksiffror.

* Uppgiften saknas.

** Totala antalet besökare uppskattat utifrån de räknare som sitter vid museets entrédörrar.

*** Antalet vuxna respektive barn enligt den verifierbara siffra som finns registrerad i kassasystemen (Actor respektive Extenda). Antalet beräknas från och med 2011 på ett nytt sätt varför uppgifter i tidigare årsredovisningar ej kan jämföras.

Sjöhistoriska museet	2009	2010	2011
Totalt antal besökare	213 280	140 305	130 933
Varav på Galärvarvet	159 260	83 859	82 743
Vuxna	158 135	103 472	99 682
T.o.m. 18 år*	55 145	36 833	31 251
Snittålder*	42 år	42 år	53 år
Kvinnor*	47,5 %	42,5 %	54 %
Män*	52,5 %	57,5 %	46 %
Svenska besökare*	70 %	65 %	83 %
Besökare från utlandet*	30 %	35 %	17 %
Antal visningar		460	623

Tabell 8. Sjöhistoriska museets besöksiffror.

* Baseras på besöksundersökningar.

Vasamuseet	2009	2010	2011
Totalt antal besökare	1 154 615	1 129 184	1 228 114
Vuxna	968 583	954 181	1 039 334
T.o.m. 18 år	186 032	175 003	188 780
Snittålder*	34 år	38 år	40 år
Kvinnor*	50 %	49 %	50 %
Män*	50 %	51 %	50 %
Svenska besökare**	18 %	15 %	15 %***
Besökare från utlandet**	82 %	85 %	85 %***
Antal visningar	5 480	5 004	5 055
Varav familjevisningar	*	*	210
Antal program, allmänna	*	*	21
Antal program, familjer	*	*	354

Tabell 9. Vasamuseets besökssiffror.

*Uppgiften saknas då beräkningsgrunden ändrats

** Baseras på den årsvis löpande basundersökningen till ett slumpmässigt urval besökare

*** *Då basundersökningen hade uppehåll under jubileumsfirandet i april är sannolikt andelen svenska besökare underskattad

Webbplatserna	2009	2010*	2011*
Statens maritima museer	65 196	54 497	52 569
Marinmuseum	47 661	56 351	83 296**
Sjöhistoriska museet	139 718	111 481***	206 391
Vasamuseet	287 149	354 766	489 473

Tabell 10. Antal besökare vid Statens maritima museers webbplatser.

* Siffrorna för 2010 och 2011 anger ej unika besökare som i årsredovisningen för 2009, utan tar även upp återbesök.

** Då statistiken för november stördes av ett avbrott har siffran ersatts av en rimlig schablon utifrån tidigare års besök

***Då statistiken för juli stördes av ett avbrott har siffran ersatts av en rimlig schablon utifrån tidigare besök

Pedagogisk verksamhet	2009	2010	2011
Marinmuseum			
Antal skolklasser/grupper	134	106	135
- antal elever	2351	2333	2804
Teaterpublik (samarbete mellan SMM och Sunnadalskolan)	2500	2500	2500
Sjöhistoriska museet			
Antal skolklasser/grupper	89	47	88
- antal elever	1918	965	1669
Vasamuseet			
Antal skolklasser/grupper	456	428	761
- antal elever/brukare	11 300	11 170	17 943
Utlån av Båtsmanskistan till elever	170	400	500
Övrigt			
Antal sidvisningar under rubriken som avser skola	*	24 153	68 783

Tabell 11. Antal skolelever och klasser i myndighetens pedagogiska verksamhet m.m.

Arkiv, bibliotek m.m.	2009	2010	2011
Marinmuseum totalt**	225	215	181
Bibliotek	163	150	106
Arkiv	43	45	20
Fotoarkiv	19	20	23
Föremålsmagasin	*	*	32
Sjöhistoriska museet totalt**	862	797	1082
Bibliotek	409	404	480
Arkiv	288	250	321
Fotoarkiv	165	143	89
Föremålsmagasin	*	*	72
Modellverkstad	*	*	45
Fritidsbåtssamlingen	*	*	75

Tabell 12. Besökare i arkiv, bibliotek och magasin vid Statens maritima museer.

* Uppgiften saknas

** Totalsiffran från 2011 inte jämförbar med tidigare år då fler kategorier införts från 2011

Samlingsrelaterat webben	2009	2010	2011
Marinmuseum			
Sidvisningar under menyrubriken Samlingar	*	*	189 000 (43 %)****
Sök i samlingarna	*	*	29 000
Bloggen <i>Sakletaren</i>	*	*	11 500
Sjöhistoriska museet			
Sidor under menyrubriken Samlingar	*	*	619 000 (37 %)****
Sök i samlingarna	*	*	515 000
Bloggen Samlarna	*	*	16 000
Vasamuseet			
Sidor under menyrubriken Samlingar	**	**	43 000 (2 %)****
Sök i samlingarna	**	**	21 000
<i>Skeppsbloggen</i>	***	***	2000

Tabell 13. Antal sidvisningar relaterade till samlingarna på webbplatserna. Siffran för antalet besökare går ej att få fram.

* Uppgiften saknas

** Vasamuseets samlingsidor blev sökbara under 2011

*** Skeppsbloggen sattes igång i november 2011

**** Inom parentes ang procentandel av webbplatsens totala antal sidvisningar

Nya utställningar	2009	2010	2011
Marinmuseum	<i>Under ytan</i> <i>Marint måleri, Bengt Saltö</i> <i>Modernt Marinmåleri (Lettland)</i>	<i>Ytspänning</i> <i>1 hav 4 berättelser</i> <i>Sist i ledet</i>	<i>Adenviken – vi var där!</i>
Sjöhistoriska	<i>Titanic</i> <i>Vem är pirat</i>	<i>Kungliga båtar</i> <i>Den vanliga människan</i> <i>Showroom Birka</i> <i>Shipping & Shopping</i>	<i>Vac from the Sea</i> <i>Marinarkeologiskt showroom</i> <i>Ajvazovskij – Mästaren</i> <i>Segelkungen</i>
Vasamuseet	<i>Bevara Vasa</i>	<i>Havet och människan</i>	<i>Bärgningen – tillägg</i> <i>Strid!</i>
Totalt antal	6	8	7

Tabell 14. Nya utställningar vid museerna.

Myndigheten har under året gjort en kartläggning av besöksräkningsprinciperna vid de tre museerna. Bakgrunden är ett såväl internt som externt framfört önskemål om mer genomslitliga och kvalitetssäkrade rutiner. Därför har premisser för besöksräkningen identifierats och fastställts. Här återges delar av kartläggningen.

För att ett besök ska räknas in i SMM:s besöksstatistik ska registreringen ske på ett organiserat och tillförlitligt sätt, antingen genom manuell eller automatiserad räkning. Som museibesökare räknas den som registreras vid besök till myndighetens: 1) museer (d.v.s. huvudbyggnaderna för Vasamuseet, Sjöhistoriska museet och Marinmuseum) 2) övriga fasta arenor (t.ex. Slup- och barkassskjulet, Båthall 2, Dyktankhuset, museipiren vid Galärvarvet med egna fartyg samt egna fartyg förtöjda vid Marinmuseum) 3) externa arrangemang (t.ex. barkseglingar, seglarskolan, Birkavisningar, pedagogiska insatser vid dykparker och Sjöhistoriska kusten runt, Veteranbåtsdagen och *Sail Karlskrona*.)

Ett viktigt konstaterande är att de tre museerna är vitt skilda både till verksamhetsinnehåll och tekniska förutsättningar, vilket påverkar de metoder och principer som befunnits lämpliga att använda i besöksräkningen. Som exempel kan nämnas att alla Vasamuseets besökare omedelbart innanför dörren passerar en entré, där registrering kan ske direkt i kassasystemet Extenda, medan däremot Sjöhistoriska museet har besöksräkning dels vid huvudbygg-

nadens entré, dels vid tre andra fasta besöksmål på Galärvarvet samt ett antal övriga arrangemang. Det är emellertid endast i huvudbyggnaden som personalen har tillgång till kassasystemet. Vid övriga besöksmål måste besöksräkningen ske manuellt och rapporteras till museets entré. Därefter räknas siffrorna samman månadsvis. Marinmuseums besöksräkning är organiserad genom automatiserad räkning av besökare genom dörren, vars summa dagligen förs in i Exceldokument. Genom denna passage har besökare dels fri tillgång till restaurang, butik m.m., dels till delar av utställningsytorna i museet. Inpassage till övriga utställningsytor inbegriper direkt registrering i kassasystemet. Automatiserad besöksräkning sker även vid Slup- och barkassskjulet samt vid ombordgång på fartygen. Dessa siffror förs och redovisas separat och adderas inte till Marinmuseums övriga besöksregistrering, pga. risken för dubbelräkning då alla besöksmålen ligger intill varandra.

Ett enhetligt tekniskt system för all besöksräkning kan därför med nuvarande verksamheter inte införas. Tills vidare måste räkning ske med metoder som är anpassade för de tekniska och publika förutsättningarna som råder vid varje enskilt besöksmål. Myndighetens uppfattning är att varje besökare som kommer till våra museer eller arrangemang är en gäst som ska bemötas med samma respekt och värdskap, oavsett längd på besöket och oavsett vilka delar av vår publika verksamhet som besöket gäller.

Lokalkostnader

Hyra	58 448
El och uppvärmning	6 041
Reparationer och underhåll	258
Övriga driftskostnader	4 369
Summa	69 116

Tabell 15. Sammanställning av Statens maritima museers lokalkostnader under 2011 (tkr).

Hyreskostnader per hyresvärd

Hyresvärdar	Hyra
Statens fastighetsverk	50 602
Kungliga Djurgårdens förvaltning	4 638
Fastighets AB Brostaden	1 416
Riksantikvarieämbetet	523
Invexito AB	428
Karlskrona kommun	322
Fortifikationsverket	203
Vasakronan	166
Ramirent	65
Gatu- och fastighetskontoret	30
Linnéuniversitetet	26
Arme Marin och Flygfilm	10
Second Shurgard Sweden AB	8
Svenska filminstitutet	1
Ej stadigvarande hyresvärdar	10
SUMMA	58 448

Tabell 16. Sammanställning av Statens maritima museers kostnader per hyresvärd 2011 (tkr).

Avgiftsfinansierad verksamhet

VERKSAMHET (tkr)	+/- t.o.m. 2009	+/- 2010	Int. 2011	Kost. 2011	+/- 2011	Ack. +/- utgå. 2011
Verksamhet med full kostnadstäckning						
Försäljning av varor	- 3 386	- 887	1 915	2 775	- 860	- 5 133
Undersökning, utredning och andra tjänster	66	- 877	9 316	6 895	2 421	1 610
Vasamuseet	4 088	1 999	110 265	108 293	1 972	8 059
Summa	768	235	121 496	117 963	3 533	4 536
Övrig avgiftsbelagd verksamhet						
Entréer och visning			4 060			
Övrigt			7 615			
Summa			11 675			

Intäkterna för Vasamuseet är fördelat enligt följande

Entré	92 247
Försäljning av varor	15 602
Bidrag	1 885
Finansiella intäkter	366
Övriga intäkter	165
Summa	110 265

I posten Försäljning av varor ingår butikerna på Marinmuseum och Sjöhistoriska museet. Vasamuseets butik ingår i posten Vasamuseet.

Tabell 17. Redovisning av avgiftsfinansierad verksamhet 2011 (tkr).

Resultaträkning

RESULTATRÄKNING SMM (tkr)		2011	2010
	<i>Not</i>		
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag		107 714	101 092
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	<i>1</i>	131 004	114 908
Intäkter av bidrag	<i>2</i>	13 607	20 007
Finansiella intäkter	<i>3</i>	429	486
=	<i>Summa verksamhetens intäkter</i>	<i>252 754</i>	<i>236 493</i>
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	<i>4</i>	- 105 418	- 103 970
Kostnader för lokaler		- 69 116	- 68 547
Övriga driftkostnader	<i>5</i>	- 59 847	- 53 994
Finansiella kostnader	<i>6</i>	- 826	- 285
Avskrivningar och nedskrivningar		- 9 814	- 8 462
=	<i>Summa verksamhetens kostnader</i>	<i>- 245 021</i>	<i>- 235 258</i>
Verksamhetsutfall		7 733	1 235
Transfereringar			
Medel som erhålls från statens budget för finansiering av bidrag	<i>8</i>	7 470	8 951
Lämnade bidrag	<i>7</i>	- 11 670	- 9 951
=	<i>Saldo transfereringar</i>	<i>- 4 200</i>	<i>- 1 000</i>
Årets kapitalförändring	<i>8</i>	3 533	235

Tabell 18. Resultaträkning för Statens maritima museer 2011 (tkr)

Balansräkning

TILLGÅNGAR (tkr)		2011-12-31	2010-12-31
	<i>Not</i>		
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	9	3 789	4 898
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	10	110	229
<i>Summa immateriella anläggningstillgångar</i>		<i>3 899</i>	<i>5 127</i>
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	11	3 645	4 487
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	12	32 576	23 036
Pågående nyanläggningar	13	726	8 839
<i>Summa materiella anläggningstillgångar</i>		<i>36 947</i>	<i>36 362</i>
Varulager m.m.			
Varulager och förråd		5 208	5 181
Fordringar			
Kundfordringar		2 000	1 885
Fordringar hos andra myndigheter		3 794	3 997
Övriga fordringar		1 183	1 025
<i>Summa fordringar</i>		<i>6 977</i>	<i>6 907</i>
Periodavgränsningsposter	14		
Förutbetalda kostnader		14 817	14 813
Upplupna bidragsintäkter		6 615	3 563
Övriga upplupna intäkter		4 226	1 382
<i>Summa periodavgränsningsposter</i>		<i>25 658</i>	<i>19 758</i>
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	15	- 27 283	- 210
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	16	35 739	0
SUMMA TILLGÅNGAR		87 145	73 125

KAPITAL OCH SKULDER			
	<i>Not</i>		
Myndighetskapital			
Statskapital	17	1 542	543
Donationskapital	18	1 505	1 205
Balanserad kapitalförändring	19	1 003	767
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	3 533	235
<i>Summa myndighetskapital</i>		<i>7 583</i>	<i>2 750</i>
Avsättningar			
Övriga avsättningar	20	215	0
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	21	36 926	30 129
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	22	0	8 189
Skulder till andra myndigheter		17 170	10 672
Leverantörsskulder		13 346	9 767
Övriga skulder		1 688	1 583
<i>Summa skulder m.m.</i>		<i>69 130</i>	<i>60 340</i>
Periodavgränsningsposter		23	
Upplupna kostnader		8 256	7 056
Oförbrukade bidrag		1 631	2 809
Övriga förutbetalda intäkter		330	170
<i>Summa periodavgränsningsposter</i>		<i>10 217</i>	<i>10 035</i>
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		87 145	73 125
ANSVARSFÖRBINDELSER		inga	inga

Tabell 19. Balansräkning för Statens maritima museer 2011 (tkr).

Anslagsredovisning

Anslag	Not	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enl. regleringsbrev	Omdisponerade anslagsbelopp	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid 8:1.6 Statens maritima museer (ramanslag)	24	2 783	113 636	0	116 419	- 115 797	622

	2011	2010
Inkomster under anslaget uppgår till	11 784	11 977

Finansiella villkor 8:1.6

	Villkor	Utfall
Utöver tilldelat belopp under anslaget får SMM disponera en anslagskredit	3 409	0
SMM har tillgång till en kredit på räntekontot i Riksgäldskontoret	16 842	25 689
SMM disponerar under budgetåret en låneram i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten	41 000	36 926
SMM har erhållit medel från statsbudgeten för finansiering av bidrag till försvarshistoriska museiverksamheter samt till kostnader vid SMM som är förenade med etablerande och upprätthållande av dessa verksamheter, med minst	7 000	7 605
SMM ska finansiera det nationella samordningssekreteriatet för digitalisering, digitalt bevarande och digital förmedling av kulturarvet	170	170
	2011	2010
Anslagsposten får användas till lokalkostnader för Vasamuseet	0	0

Tabell 20. Redovisning mot anslag (tkr).

Tilläggsupplysningar och noter

ORGANISATION

Statens maritima museer (SMM) har en funktionsindelad organisation bestående av de tre museerna Marinmuseum, Sjöhistoriska museet och Vasamuseet samt avdelningar för samlingar, kommunikation och administration. Förutom dessa avdelningar finns även en stab.

Vasamuseet belastas med samtliga direkta kostnader. Indirekta kostnader fördelas till Vasamuseet, exempelvis OH-kostnader.

Kommentarer till resultatredovisningen

Personalkostnader fördelas till respektive prestation enligt redovisad tid. Som grund har en medelkostnad per arbetsdag beräknats.

Kommentarer till noter

Belopp i tkr där ej annat anges. Belopp som anges inom parentes avser föregående år. Marinmuseum förkortas MM, Sjöhistoriska museet SM och Vasamuseet VM.

REDOVISNINGS- OCH VÄRDERINGS-PRINCIPER

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordning (2000:605) om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag. SMM redovisning följer god redovisningssed enligt Ekonomistyrningsverkets (ESV) allmänna råd till 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Ändrade redovisningsprinciper

SMM redovisar numera ”Egenutvecklade dataprogram” under raden ”Balanserade utgifter för utveckling” i balansräkningen. Tidigare balanspost ”Rättig-

heter och andra immateriella anläggningstillgångar” har justerats i jämförelsekolumnen (4 898 tkr).

Försäljning av varor samt undersökningar, utredningar och andra tjänster

Försäljning av varor samt undersökningar, utredningar och andra tjänster har fr.o.m. budgetår 2008 krav på fullkostnadstäckning. Redovisningsmässigt innebär det att denna verksamhet är helt skild från anslaget och bär samtliga direkta och indirekta kostnader. Resultatet för verksamheten redovisas i separat tabell.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringarna har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli inbetalt. Skulderna har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli utbetalt. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställd brytdag (2012-01-05) eller när fordrings- eller skuldbeloppet inte är exakt känt när årsredovisningen upprättas, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Övriga händelser tas upp som fordringar respektive skulder. Som periodavgränsningspost bokförs händelser med belopp överstigande ett halvt prisbasbelopp (år 2011=21 400 kr).

Värdering av anläggningstillgångar

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk med ett anskaffningsvärde på minst ett halvt prisbasbelopp (år 2011=21 400 kr) och en beräknad ekonomisk livslängd på tre år eller längre definieras som anläggningstillgångar. Objekt utgörande en fungerande enhet vars sammanlagda anskaffningsvärde uppgår till mer än ett halvt prisbasbelopp klassificeras även som anläggningstillgång.

SMM redovisar inte bärbara datorer som anläggningstillgång, utan kostnadsför dem direkt. Anledningen är att utrustningens ekonomiska livslängd inte bedöms uppgå till tre år, p.g.a. det extra slitaget den bärbara funktionen utsätts för.

Anläggningstillgångar skrivs av linjärt över den bedömda ekonomiska livslängden. Avskrivningen beräknas utifrån den månad då tillgången tas i bruk.

SMM tillämpar som grundregel följande avskrivningstider:

Basutställningar	5 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	10 år
Datorer och kopiatorer	3 år
Projektörer, kameror, bilar, räddningsutrustning, kontorsmaskiner samt möbler	5 år
Immateriella anläggningstillgångar	5 år
Kulturtillgångar	Skrivs ej av

I vissa fall görs avsteg från grundregeln då en individuell bedömning ger annan avskrivningstid.

Värdering av varulager

Varulagret är värderat till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde. Avdrag för bedömd faktiskt inkurans har gjorts.

UPPGIFTER OM SJUKFRÅNVARON

Sjukfrånvaro i procent	2011	2010
Totalt	1,72	2,53
Andel långtidssjukskrivna (60 dgr eller mer)	17,36	44,56
Kvinnor	2,06	2,38
Män	1,41	2,67
Anställda –29 år	1,14	1,12
Anställda 30–49 år	1,81	2,94
Anställda 50 år–	1,67	2,12

Tabell 21. Uppgifter om sjukfrånvaron enligt 7 kap 3§ Förordning om årsredovisning och budgetunderlag (2000:605).

UPPGIFTER OM LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE

	2011	2010
Robert Olsson, överintendent	991	961
Styrelseledamot i Kungliga Djurgårdens intressenter AB		

Tabell 22. Uppgifter om ledande befattningshavare enligt 7 kap 2§ Förordning om årsredovisning och budgetunderlag (2000:605).

NOTER

		2011	2010
Not 1	Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
	<i>Intäkter av avgifter enl. 4§ avgiftsförordningen</i>		
	Lokalhyra	5 134	4 451
	Konferensverksamhet	0	480
	Övriga 4§ intäkter	197	477
	Summa	5 331	5 408
	<i>Intäkter av avgifter enl 3§ avgiftsförordningen</i>		
	Entréer och visningar	96 541	88 771
	Butiksförsäljning	17 412	16 355
	Övrig publik verksamhet	524	602
	varav verksamhet riktad mot barn	(318)	(425)
	Marinarkeologiska uppdrag	9 316	1 210
	Övrigt	1 880	2 562
	Summa	125 673	109 500
	Totalt	131 004	114 908
	Paragraf 4-intäkter i förhållande till tot. verksamhetskostnader	2,2 %	2,3 %
Not 2	Intäkter av bidrag	2011	2010
	EU	5 058	3 604
	Föreningen Sveriges sjöfartsmuseum	3 818	6 141
	Arbetsförmedlingen	2 790	2 761
	En framtid för Vasa	1 600	3 429
	Allmänna arvsfonden	0	1 600
	Övriga bidragsintäkter	341	2 472
		13 607	20 007
Not 3	Finansiella intäkter	2011	2010
	- Ränta på räntekonto hos Riksgäldskontoret	39	0
	- Realiserade kursvinster	373	485
	- Övriga finansiella intäkter	17	1
		429	486
Not 4	Kostnader för personal	2011	2010
	Lönekostnad exklusive arbetsgivaravgifter, pensionspremie och andra avgifter enl. lag och avtal	- 40 054	- 41 065
	Övriga personalkostnader	- 65 364	- 62 905
		- 105 418	- 103 970
Not 5	Övriga driftkostnader	2011	2010
	I posten ingår reaförluster avseende:		
	Förbättringsutgifter på annans fastighet	- 151	0
	Maskiner, inventarier, installationer m.m.	- 584	0
Not 6	Finansiella kostnader	2011	2010
	Ränta lån RGK	- 606	- 134
	Ränta räntekonto RGK	- 123	- 52
	Övriga finansiella kostnader	- 97	- 99
		- 826	- 285

Not 7	Lämnade bidrag	2011	2010
	Lämnade bidrag för Sveriges militärhistoriska arv	- 7 300	- 6 951
	Lämnade bidrag till Stockholms universitet	0	- 2 000
	Lämnade bidrag till forskningssamarbete avseende förbättrad stödstruktur för Vasa	- 3 200	0
	Lämnade bidrag till bevarande och brukande av kulturhistoriskt värdefulla fartyg	- 1 000	- 1 000
	Övriga lämnade bidrag	- 170	0
		- 11 670	- 9 951
	Saldot i transfereringsavsnittet beror på att bidrag till kulturhistoriskt värdefulla fartyg och bidrag avseende förbättrad stödstruktur för Vasa har finansierats inom Vasamuseets verksamhet.		
Not 8	Årets kapitalförändring	2011	2010
	Undersökningar, utredningar och andra tjänster	2 421	- 877
	Försäljning av varor vid Marinmuseet	- 466	- 362
	Försäljning av varor vid Sjöhistoriska museet	- 394	- 525
	Försäljning av varor vid Vasamuseet	3 072	2 394
	Vasamuseet exklusive försäljning av varor	- 1 100	- 395
		3 533	235
Not 9	Balanserade utgifter för utveckling	2011	2010
	Ingående anskaffningsvärde	5 542	0
	Årets anskaffningar	0	5 542
	Akkumulerat anskaffningsvärde	5 542	5 542
	Ingående avskrivningar	- 644	0
	Årets avskrivningar	- 1 109	- 644
	Akkumulerade avskrivningar	- 1 753	- 644
	Bokfört värde	3 789	4 898
Not 10	Rättigheter och andra immateriella anläggningstillg.	2011	2010
	Ingående anskaffningsvärde	421	421
	Utrangeringar	- 32	
	Årets anskaffningar	0	0
	Akkumulerat anskaffningsvärde	389	421
	Ingående avskrivningar	- 192	- 73
	Utrangeringar	32	
	Årets avskrivningar	- 119	- 119
	Akkumulerade avskrivningar	- 279	- 192
	Bokfört värde	110	229
Not 11	Förbättringsutgifter på annans fastighet	2011	2010
	Ingående anskaffningsvärde	13 705	13 252
	Utrangeringar	- 1 172	0
	Årets anskaffningar	520	453
	Akkumulerat anskaffningsvärde	13 053	13 705
	Ingående avskrivningar	- 9 218	- 7 950
	Utrangeringar	1 021	0
	Årets avskrivningar	- 1 211	- 1 268
	Akkumulerade avskrivningar	- 9 408	- 9 218
	Bokfört värde	3 645	4 487

	2011	2010
Not 12 Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
Ingående anskaffningsvärde	79 145	69 366
Överförda tillgångar	8 781	0
Korrigerig	- 92	0
Utrangeringar	- 9 769	0
Årets anskaffningar	8 808	9 779
Akkumulerat anskaffningsvärde	86 873	79 145
Ingående avskrivningar	- 56 109	- 49 712
Korrigerig	25	0
Utrangeringar	9 185	0
Årets avskrivningar	- 7 398	- 6 397
Akkumulerade avskrivningar	- 54 297	- 56 109
Bokfört värde	32 576	23 036
Not 13 Pågående nyanläggningar	2011	2010
Ingående anskaffningsvärde	8 839	2 019
Överförda tillgångar	- 8 781	0
Årets anskaffningar	668	6 820
Akkumulerat anskaffningsvärde	726	8 839
Avser utbyggnad av Vasamuseet		
Not 14 Periodavgränsningsposter	2011	2010
Förutbetalda hyror	14 398	14 538
Upplupna inomstatliga bidragsintäkter	661	274
Upplupna mellanstatliga (EU) organ	5 955	3 289
Uppl. intäkt: Arkeologisk undersökning på Riddarholmen	3 354	0
Övriga förutbetalda kostnader/uppplupna intäkter	1 290	1 657
	25 658	19 758
Not 15 Avräkning med statsverket	2011	2010
Anslag i räntebärande flöde		
<i>Ingående balans</i>	- 2 783	0
Redovisat mot anslag	115 797	110 603
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	- 142 257	- 113 386
<i>Skulder avseende anslag i räntebärande flöde</i>	- 29 243	- 2 783
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
- Ingående balans	2 574	3 036
- Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	- 614	- 463
<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>	1 960	2 573
<i>Utgående balans</i>	- 27 283	- 210
Den stora skillnaden mellan åren beror på att januari månads tilldelning av anslagsmedel för 2012 inbetalades 2011.		
Not 16 Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	2011	2010
Räntekontokredit	16 842	16 842
Saldo	35 739	0

		2011	2010
Not 17	Statskapital		
	Ingående balans	542	243
	Korrigerig	- 300	
	Årets anskaffning av kulturtillgångar anslagsfinansierade	1 300	300
	Utgående balans	1 542	543
Not 18	Donationskapital		
	Ingående balans	1 205	975
	Korrigerig	300	
	Årets anskaffning av kulturtillgångar bidragsfinansierade	0	230
	Utgående balans	1 505	1 205
	Donationerna är från Föreningen Sveriges sjöfartsmuseum, Marinmusei vänner samt Linnea och Olof Bovins stiftelse.		
Not 19	Balanserad kapitalförändring		
	Undersökningar, utredningar och andra tjänster	- 811	66
	Försäljning av varor vid Marinmuseet	- 917	- 556
	Försäljning av varor vid Sjöhistoriska museet	- 3 356	- 2 830
	Försäljning av varor vid Vasamuseet	6 149	3 754
	Vasamuseet exkl. försäljning av varor	- 62	333
		1 003	767
Not 20	Övriga avsättningar		
	Kompetensutvecklingsåtgärder	215	0
		215	0
	Avsättningen avser att finansiera "Medarbetardagarna 2012".		
Not 21	Lån i Riksgäldskontoret		
	Beviljad låneram	41 000	37 000
	Ingående balans	30 129	21 904
	Under året nyupptagna lån	16 391	16 412
	Årets amorteringar	- 9 594	- 8 187
	Utgående balans	36 926	30 129
Not 22	Räntekontokredit i Riksgäldskontoret		
	Räntekontokredit	16 842	16 842
	Saldo	0	8 189
Not 23	Periodavgränsningsposter		
	Löne- och semesterskuld	6 827	6 496
	Bidrag från statliga givare	144	144
	Vasamuseets vänner	647	749
	Bevara Vasa insamlingskrift	436	486
	Föreningen Sveriges Sjöfartsmuseum	363	1 426
	Övriga bidrag från icke-statliga givare	42	4
	Övriga upplupna kostnader/förutbetalda intäkter	1 758	730
		10 217	10 035

Not 24	Redovisning mot anslag	2011	2010
	Intäkter av anslag i resultaträkningen	115 184	110 043
	Utgifter i anslagsredovisningen	- 115 798	- 110 603
	Inköp av anslagsfinansierade kulturtillgångar	0	300
	Förändring av semesterlöneskuld	614	260
		0	0

Regeringsbeslut 25 (2010-12-16), Ku2010/2028/SAM (delvis)
 Regeringsbeslut 2 (2011-09-22), Ku2011/1457/KA

SAMMANSTÄLLNING AV VÄSENTLIGA UPPGIFTER

Avser (tkr)	2011	2010	2009	2008	2007
Låneram hos Riksgäldskontoret					
<i>Beviljad i regleringsbrev</i>	41 000	37 000	32 000	29 000	32 000
<i>Utnyttjad</i>	36 926	30 129	21 904	16 944	16 968
Kontokredit hos Riksgäldskontoret					
<i>Beviljad i regleringsbrev</i>	16 842	16 482	16 842	16 842	16 842
<i>Maximalt utnyttjad</i>	25 689	31 553	22 745	2 280	249
Räntekonto hos Riksgäldskontoret					
<i>Ränteintäkter</i>	39	2	4	557	474
<i>Räntekostnader</i>	123	188	38	2	0
Avgiftsintäkter					
<i>Budget enligt regleringsbrev (disponeras)</i>	97 778	97 778	95 260	86 000	77 956
<i>- avg.intäkter som disp. av myndigheten</i>	131 004	114 908	110 671	100 789	85 000
Anslagskredit, anslag 8:1.6 Centrala museer: Myndigheter: SMM					
<i>Beviljad i regleringsbrev</i>	3 409	3 402	3 308	3 011	2 983
<i>Utnyttjad</i>	0	0	0	0	0
Summa anslagssparande	622	2 783	0	0	0
Antal årsarbetskrafter totalt	176	190	188	182	175
Medelantalet anställda totalt	182*)	221	197	191	189
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 332	1 192	1 206	1 193	1 145
Balanserad kapitalförändring	1 003	767	5 297	8 652	10 195
Årets kapitalförändring	3 533	235	- 4 326	- 8 037	- 513

*) Fr.o.m. 2011 är inte 5 %- anställda med i medelantalet anställda.

UNDERTECKNANDE AV ÅRSREDOVISNING BÅ 2011

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av intäkter, kostnader och myndighetens ekonomiska ställning.

Karlskrona 2012-02-21

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'R. Olsson', written in a cursive style.

Robert Olsson

överintendent